

Høgskulen på Vestlandet

Masteroppgave i klinisk helse- og omsorgsvitenskap

HELS-OPPG

Predefinert informasjon

Startdato:	17-08-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 HØST
Sluttdato:	31-08-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 HELS-OPPG 1 O-1 2023 HØST		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	501
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	26267
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

MASTEROPPGAVE

Tittel på norsk:

“Basert på miljøpersonalets erfaringer – hva fremmer og hemmer omsorg for ungdom i barnevernsinstitusjoner? Hva tenker, erfarer og opplever miljøpersonale.”

Tittel på engelsk:

“Based on the environmental staff's experiences - what promotes and hinders care for young people in child welfare institutions? What environmental staff think, feel and experience.”

Merve Akinci

Master i klinisk helse- og omsorgsvitenskap

Fakultet for helse- og sosialvitenskap (FHS)/ Institutt for Helse- og

omsorgsvitenskap/ Masteroppgave i klinisk helse- og omsorgsvitenskap HELS-OPPG/

Campus Stord

Veileder: Frode Skorpen

Innleveringsdato: 31.08.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	3
1 Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn for problemstilling	6
1.2 Avgrensninger	8
1.3 Temaets aktualitet og klinisk forankring.....	8
1.4 Oppgavens oppbygging.....	10
2 Oppgavens teoretiske perspektiver	11
2.1 Omsorgsvitenskap.....	11
2.2 Løgstrups etiske treklang	13
2.3 Omsorg og behovet for kjærlighet.....	14
2.4 Caritas	18
2.5 Skam	19
2.6 Medlidenhet - å lide med den annen	20
2.7 Det tidlige samspillet betydning for nye relasjoner	22
2.7.1 Omsorg og tilknytning	24
2.8 Barneverntjenesteloven.....	26
2.9 Tidligere forskning.....	26

3 Metode	32
3.1 Fenomenologi	33
3.1.1 Kroppsfenomenologi	34
3.1.2 Hermeneutikk	35
3.2 Juridiske føringer, forskningsetikk og formelle etiske krav	36
3.3 Utvalg	37
3.3.1 Inklusjon og eksklusjonskriterier	37
3.3.2 Utvalgsstørrelse	38
3.3.3 Utvalg og prosedyre.....	38
3.4 Forberedelser og gjennomføring av intervju	39
3.4.1 Behandling av data	41
3.5 Diskusjon om metode	41
3.5.1 Metodens relevans	41
3.5.2 Forskerens forforståelse	42
3.6 Design.....	43
3.6.1 Validitet og reliabilitet	44
3.6.2 Analyse.....	44
4 Resultater/Funn.....	47
4.1 Å vise bekræftelse	49
4.1.1 Å se utenfor institusjonen	50
4.1.2 Å gi rom for frustrasjon	52

4.1.3	Å se betydningen av tidligere erfaringer	52
4.2.	Å være en tåler.....	53
4.2.1	Å tåle å stå i det	53
4.2.2	Å erfare systemets ustabilitet.....	54
4.2.3	Å se betydningen av tidligere omsorgserfaringer	54
4.2.4	Å balansere I hverdagens urytme.....	55
4.2.5	Den vanskelige balansegang.....	56
4.3	Romslighet –Det mellommenneskelige og det fysiske rommet	57
4.3.1	Å se hva som kan føre til skam	57
4.3.2	Å være bevisst det mellommenneskelige rommet	58
4.3.3	Å ha rammer	59
4.3.4	Å stå I de vanskelige dilemmaene	60
5	Drøfting.....	60
5.1	Å vise bekreftelse	60
5.1.1	Å se utenfor institusjonen	62
5.1.2	Å gi rom for frustrasjon	63
5.1.3	Å se betydningen av tidligere erfaringer	64
5.2	Å være en tåler.....	65
5.2.1	Å tåle å stå I det	65
5.2.2	Å erfare systemets ustabilitet.....	67
5.2.3	Å se betydningen av tidligere omsorgserfaringer	68

5.2.4 Å balansere I hverdagens urytme.....	69
5.2.5 Den vanskelige balansegang.....	69
5.3 Romslighet –Det mellommenneskelige og det sysiske rommet.....	70
5.3.1 Å se hva som kan føre til skam	70
5.3.2 Å være bevisst det mellommenneskelige rommet	73
5.3.3 Å ha rammer	74
5.3.4 Å stå I de vanskelige dilemmaene	74
5.5 Metodiske betraktninger	74
6 Konklusjon	75
6.1 Forslag til videre forskning.....	76
Referanser	76
Vedlegg.....	80
Vedlegg 1. Meldeskjema.....	80
Vedlegg 2. Svar på søknad om godkjenning fra NSD	80
Vedlegg 3. Informasjonsbrev til informantene og samtykkeerklæring	80
Vedlegg 4. Intervjuguide	80

Forord

I dette prosjektet har den største utfordringen vært å bli enig med seg selv. De tingene jeg trodde jeg var god på, viste seg fra ulike andre sider. Hele prosjektet har gitt en opplevelse av personlig vekst, selv om det til tider har vært mye frustrasjon og noe fortvilelse når alt krøllet seg til.

Lenge før jeg søkte inn på barnevernspedagog studie, var det klart for meg at det var det jeg ville bli. Etter at jeg arbeidet på ulike barnevernsinstitusjoner, parallellt med studie i klinisk helse- og omsorgsvitenskap, visste jeg at det var omsorg på barnevernsinstitusjoner jeg ville fordype meg i. De største inspirasjonskildene har vært Kari Martinsens omsorgstenkning, som minnet om Kari Killens tenkning. Eriksson og Løgstrup har også vært store inspirasjonskilder.

Å forsøke å forstå ungdommenes livssituasjon sett i lys av det omsorgsvitenskapelig perspektivet, har bidratt til ny forståelse. Betydningen av fellesskapet, å ha medlidende mennesker rundt seg, å følge den naturlige levde livs rytme, og det å bli bekreftet som menneske, var noen av de momentene i oppgaven som gav dypere forståelse.

Underveis i denne reisen hadde jeg medstudenter, venner og familie, som bidro med gode refleksjoner, og mye tolmødighet. Det var godt og nødvendig å ha samtalepartnere som lyttet undrende, og bidro med sine refleksjoner.

En stor takk til min veileder, Frode Skorpen, som har støttet meg gjennom hele denne reisen. Han har bidratt med undring, refleksjoner, sin faglige kompetanse, og ikke minst gjennom sin unike måte å møte meg som student på. Det er ikke mulig å beskrive med ord den takknemligheten jeg kjenner på for den støtten og veiledningen han har gitt i forbindelse med denne oppgaven.

En stor takk til min far, som har lært meg at kunnskap er viktig.

Sammendrag

Bakgrunn: Bakgrunn for studien er spørsmålet om hvordan det oppleves å motta omsorg under opphold i barnevernsinstitusjoner i Norge, sett i en helse og omsorgsvitenskapelig perspektiv. Studien baserer seg på intervjuer med personal som har jobbet med ungdommer i barnevernsinstitusjoner i Norge. Deres tanker om hvordan det kan oppleves for ungdommer å motta omsorg fra dem i en slik bo- og omsorgssituasjon undersøkes.

Hensikt: Hensikten med denne studien er å kunne utvikle dypere forståelse for hvordan personale tenker, erfarer og opplever at det oppleves for barn å motta omsorg på barnevernsinstitusjoner. Med den mulig nye forståelsen er hensikten å engasjere til økt refleksjon omkring eksisterende forståelse og praksis.

Metode: Studien er kvalitativ med fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Denne studien baserer seg på individuelt intervju med 4 personal som har gitt omsorg til en eller flere ungdommer under opphold i en eller flere barnevernsinstitusjoner. Det er blitt brukt semistrukturert intervju for å innhente data til prosjektet.

Resultat: Resultatene viser at personal på barnevernsinstitusjoner opplever sine roller som svært komplekse. Det er mange faktorer som påvirker ungdommenes omsorgssituasjon. Personal erfarte at det var viktig for ungdom å bli sett og det å vise ungdom at personal var stabile voksne som tåler å stå i vanskelige situasjoner sammen med ungdommen. Å være bevisst det fysiske og mellommenneskelige rommet var også viktig.

Informantene erfarte at det var en dobbelthet i deres arbeidshverdag. Personal opplevde ofte å måtte utføre sine arbeidsoppgaver på en måte som de ikke tenkte var til det beste for ungdommene. Personal opplevde at det var ikke tilstrekkelig handlingsrom i deres arbeidshverdag. Utforming av turnus, faglige rammer, krav om dokumentasjon, gjennomtrekk i personalgruppen og ungdommenes tidligere utfordringer ble fremhevet som faktorer som hemmet en god omsorgsutøvelse.

Konklusjon: Funn i denne studien viser at ungdom på barnevernsinstitusjoner har behov for å bli bekreftet som mennesker gjennom dagligdagse handlinger. De opplever skam over å ikke bo i et vanlig hjem. Personalet opplever at de står i en krevende omsorgsrolle.

Turnusordningen med mange forskjellige omsorgspersoner, ulik forståelse av ungdommene

og ulike måter å møte de på, oppleves av personal som hinder for å skape en god og stabil omsorgssituasjon for ungdommene. Gjennom en fenomenologisk – hermeneutisk tilnærming til problemstillingen viser dette prosjektet ulike omsorgsdilemma og dobbeltheter som ungdommene lever under etter at det offentlige har overtatt omsorgen fra deres biologiske omsorgspersoner. Gjennom å forstå ungdommenes erfaringer som kilde til lidelse, kan det skapes økt felles forståelse for deres livssituasjon, som kan bidra omsorg som forsøker å lette deres lidelse, og dermed øker forutsetningene for at de blir selvstendige personer som kan inngå i samfunnets fellesskap.

Nøkkelord: Fenomenologisk – hermeneutisk, barnevernsinstitusjon, hjemmet, omsorg, skam, medlidende.

Abstract

Background: The background for the study is the question of how it is experienced to receive care during a stay in child welfare institutions in Norway, seen from a health and care science perspective. The study is based on interviews with staff who have worked with young people in child welfare institutions in Norway. Their thoughts on how it can be experienced for young people to receive care from them in such a living and caring situation are examined.

Objective/Problem: The purpose of this study is to be able to develop a deeper understanding of how staff think, experience and feel that it is experienced for children to receive care in child welfare institutions. With the possible new understanding, the purpose is to engage in increased reflection on existing understanding and practice.

Method: The study is qualitative with a phenomenological-hermeneutic approach. This study is based on individual interviews with 4 staff who have provided care to one or more young people during their stay in one or more child welfare institutions. A semi-structured interview has been used to collect data for the project.

Results: The results show that staff at child welfare institutions experience their roles as very complex. There are many factors that influence young people's care situation. Staff learned that it was important for young people to be seen and to show young people that staff were stable adults who could stand being in difficult situations together with young people. Being aware of the physical and interpersonal space was also important. The informants experienced

that there was a duality in their everyday working life. Staff often experienced having to carry out their work in a way that they did not think was in the best interests of the young people. Staff felt that there was insufficient room for maneuver in their everyday working life. The design of rotations, professional frameworks, requirements for documentation, consistency in the staff group and the young people's previous challenges were highlighted as factors that inhibited good care.

Conclusion: The findings of this study show that adolescents in child welfare institutions need to be confirmed as human beings through everyday actions. They experience shame for not living in a normal home. The staff feel that they are in a demanding care role. The rota system with many different caregivers, different understandings of the young people and different ways of dealing with them, is perceived by staff as an obstacle to creating a good and stable care situation for the young people. Through a phenomenological – hermeneutic approach to the problem, this project shows various care dilemmas and dualities that young people live under after the public sector has taken over care from their biological caregivers. By understanding young people's experiences as a source of suffering, we can create an increased common understanding of their life situation, which can contribute to care that tries to ease their suffering, and thus increases the prerequisites for them to become independent persons who can be part of society's community.

Keywords: Phenomenological - hermeneutic, child protection institution, home, care, shame, pityfull.

*«Vårdandet har sitt ursprung i relationen mellan modern och avkomman. I vårdandet bekräftas den andras existens. Vårdandet er någonting naturligt mänskligt, en kärleksgärning»
(Eriksson 8:2014).*

1 Innledning

Denne oppgaven handler om personalets erfaringer knyttet til ungdommers opplevelse av omsorg under opphold i barnevernsinstitusjoner i Norge. Problemstillingen ble undersøkt gjennom kvalitative intervjuer med personal som har erfaring med arbeid på en eller flere barnevernsinstitusjoner der barneverntjenesten har overtatt omsorgen for ungdom. I

intervjuene ble det undersøkt hvordan personal tenker, erfarer og opplever at det oppleves for barn å motta omsorg på barnevernsinstitusjoner etter at det offentlig har overtatt omsorgen. Oppgaven er en masteroppgave i studien klinisk helse- og omsorgsvitenskap.

1.1 Bakgrunn for problemstilling

Jeg har hatt tre grunner for å skrive denne masteroppgaven, som også er bakgrunnen for problemstillingen. Første grunnen er en personlig interesse og nysgjerrighet for barnevern som fagfelt, og dens kompleksitet med tanke på barnas rett til omsorg og organiseringen av norsk barnevern for å ivareta denne rettigheten. Jeg har siden jeg startet i barnevernspedagog studiet i 2012 undret meg over hvordan det kan være mulig å ivareta og kvalitetssikre omsorg som rettighet når omsorg både gis og oppleves individuelt? Kan omsorg måles og eventuelt hvordan? Den andre grunnen er min arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjoner og møter med både ansatte og ungdommer. Jeg møtte svært forskjellige ungdommer, med ulik bakgrunn og interesser. Alle var plassert på institusjon fordi de ikke hadde god nok omsorgssituasjon i hjemmet, og alle hadde opplevd omsorgssvikt. Enda flere miljøterapeuter var ansatt for å ivareta ungdommenes omsorgssituasjon, og det var mye gjennomtrekk i personalflokken. Miljøterapeutene hadde stort sett lik utdanning, men de hadde ulik arbeidserfaring og forskjellig måter å møte ungdommene på. De var selv fra ulike hjem og hadde fått ulik oppdragelse. Synet på hva som var rett å gjøre i enhver situasjon kunne variere fra lite til mye. Jeg oppfattet det slik at flere av ungdommene så på seg selv som et offer, jeg opplevde og at ungdommene tilsynelatende i ulik grad skammet seg over tilværelsen. Ungdommene drev med alvorlig selvsykdom, drev med prostitusjon, solgte bilder av kroppene sine og tjente penger, brukte tunge rusmidler, var svært ukritisk til ukjente mennesker og de kunne noen ganger være svært voldelige mot de ansatte. Personal med lang erfaring opplevde at det var monopol om å være sykest, at skadelig atferd hadde en smitteeffekt blant ungdom på institusjon. Den som lidde mest fikk mest oppmerksomhet og omsorg. Noen ungdommer delte bilder og videoer av egen alvorlig selvsykdom på sosiale medier. Det gav status og tilhørighet i noen miljøer. Flere ungdommer filmet når de satte fyr på inventar, eller var voldelig mot ansatte. Det var et tungt og komplekst ansvar som hvilte på skuldrene til de ansatte, og mye var vanskelig å forstå. Jeg undret meg over hvordan ungdommene opplevde å ha så mange omsorgspersoner rundt seg og hvordan de ønsker å bli møtt. Opplevde de stabilitet i hverdagen? Hvordan følte det å motta omsorg fra så mange forskjellige omsorgspersoner?

Hvordan skulle vi som personal kunne klare å gi omsorg på ungdommenes premisser, med alt det voldsomme som skjedde i hverdagen?

Et ønske om å løfte opp og øke engasjement rundt samfunnets omsorgsansvar for sårbare barn under offentlig omsorg er den tredje, men kanskje og den viktigste bakgrunnen for valg av problemstillingen for denne oppgaven. Jeg ønsker med denne oppgaven å engasjere til videre forskning og undring rundt begrepet omsorg i barnevernfaglig kontekst. Gjennom å utforske dette temaet og se det i lys av helse og omsorgsvitenskapelig perspektiv ønsker jeg å skape mulig ny forståelse om ungdommers opplevelse av omsorg mens de bor på barnevernsinstitusjoner i Norge. Ny forståelse skaper refleksjon og nye handlingsmuligheter, som vil komme barna til gode.

Omsorg bør gis på barnas premisser. Forskning på barnas opplevelser og erfaringer kan bidra til økt forståelse for hvilke premisser som bør være gjeldende i dette arbeidet. Å fremme barnas perspektiv gjennom forskning kan bidra til økt forståelse for barnevernsinstitusjon som omsorgsarena, og økt bevissthet rundt personalets handlinger og dypere forståelse av ungdommenes livssituasjon på institusjon. Forskning kan og bidra til økt refleksjon hos personalet som i arbeidshverdagen gir omsorg til barn som tidligere har opplevd grov omsorgssvikt, og som følge av det bærer på traumer. Økt refleksjon kan bidra til bedre ivaretagelse og omsorg for barna. Økt refleksjon kan også bidra til en mer hensiktsmessig utforming av retningslinjer og rutiner på barnevernsinstitusjoner, samt til en mer kritisk holdning til eksisterende forståelse og praksis.

Forskning er spennende og kan nyansere vårt verdensbilde ut fra hvilket perspektiv vi velger å se det fra. Hvordan omsorg oppleves har med vår tilknytning å gjøre, og nettopp fordi vår tilknytning påvirker vår evne til å gi omsorg senere i livet er omsorg i en barnevernfaglig kontekst et viktig område å undersøke. De fleste barn under barnevernets omsorg har omsorgssvikt i sin bagasje. Det er enighet mellom både de med lang og kort fartstid i barneverntjenesten at ivaretagelse av barn etter omsorgsovertakelse er en vanskelig oppgave uten et fasitsvar, den bør være i en kontinuerlig forbedringsprosess. Institusjon bør være siste utvei som en omsorgssituasjon, selv om det noen ganger er eneste utvei for ungdommer under barnevernets omsorg. Med dette forskningsprosjektet er jeg interessert i å utforske personalets opplevelser og erfaringer rundt hvordan de tenker og erfarer at det oppleves for ungdom å motta omsorg under opphold på barnevernsinstitusjoner.

1.2 Avgrensninger

Barn og ungdom: I denne oppgaven velger jeg å bruke både barn og ungdom når jeg omtaler målgruppen. Dette fordi målgruppen blir omtalt ulik i litteratur og forskning. Med både barn og ungdom menes målgruppe mellom 13-18 år. Kun i presentasjon av teori skiller jeg klart mellom barn og ungdom, dette med særlig tanke på utdyping av tilknytningsstiler og utviklingsteorier.

Personal: Både miljøterapeuter, fagarbeidere, ufaglærte og andre profesjoner som arbeider som omsorgsgivere på barnevernsinstitusjoner blir omtalt som personal.

Barnevernsinstitusjoner: Med barnevernsinstitusjoner menes kun institusjoner som er utformet for ungdom det offentlige overtar omsorgen for. Institusjoner som går inn under paragraf 4-24 ekskluderes da de blir definert som behandlingsinstitusjoner for ungdom med ulike rus og atferdsproblemer.

1.3 Temaets aktualitet og klinisk forankring

I Barneombudets rapport fra 2020 om barn som bor på institusjoner blir det fastslått at det i arbeidet med å forbedre systemet må lyttes til ungdommene, og kombinere deres erfaringer med kunnskap fra ansatte og relevant forskning. At vi bare da kan lykkes med å skape bedre institusjoner som gir ungdommene den hjelpen de fortjener (Inga Bejer Engh, 2020). I denne oppgaven står de ansattes erfaringer i møte med ungdom på barnevernsinstitusjoner i fokus. Hensikten er å utvikle en dypere forståelse for ungdommenes omsorgssituasjon gjennom personalets perspektiver på ungdommenes opplevelser av omsorg på institusjon. Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å undersøke de ulike betydningsnyansene av begrepet omsorg, samt å kaste lys over mulig nye forståelser for å etablere et dypere grunnlag for videre diskusjon omkring fenomenet (offentlig) omsorg på barnevernsinstitusjoner.

Gjentatte flyttinger under barnevernets omsorg er et kjent tema. Denne oppgaven er et ledd i å utforske hvordan barnevernsinstitusjoner i Norge, som en omsorgsarena for sårbar ungdom, kan sørge for et trygt og stabilt oppvekstmiljø for ungdommene som plasseres der, selv om plasseringen ikke nødvendigvis skal være av varig art. Personalets syn på opplevelsen av det midlertidige omsorgsmiljøet utforskes gjennom fokus på deres perspektiver.

Barnepsykolog Magne Rundalen, som har skrevet en rekke bøker og artikler om barn i krig og krise, peker på utviklingen gjennom historien, at arbeidet med barn som har det verst og skades mest har vært sporadisk og tung. En økt vektlegging av barns rettigheter med fokus på at det offentlige ikke har tilstrekkelig nok ivaretatt barns rett til en trygg barndom, har de siste tiårene økt trykket på myndighetenes ansvar. Dermed øker også oppmerksomheten på barnevernets rolle og kompetanse (Heltne & Steinsvåg 2012).

Traumatiske hendelser kan påvirke mennesker på mange ulike måter og i ulike dimensjoner, følgene av traumatiske hendelser kan variere i tid og styrke (Arman & Rehnsfeldt 2012). En omsorgsovertakelse er som regel et svært inngripende tiltak, vilkårene, som er alvorlig omsorgssvikt, er derfor veldig strenge. Tiltaket er som oftest av lenger varighet, som betyr at barn blir værende under barnevernets omsorg over lengre tid. Biologiske foreldre har rett til å få vurdert en tilbakeføring årlig, noe som kan bety uro og usikkerhet rundt ungdommers omsorgssituasjon på institusjon. Den overordnede hensikten med en omsorgsovertakelse og plassering på institusjon, er at det offentlige skal gi ungdom en trygg omsorgssituasjon og sørge for at ungdom opplever å bli ivaretatt av gode omsorgspersoner. Min arbeidserfaring på barnevernsinstitusjoner var at mange ungdommer likevel ikke opplevde omsorg på barnevernsinstitusjon som god. Det var utfordrende for personal på institusjon å sjonglere mellom økt krav om dokumentasjon i hverdagen, samtidig som de skulle kunne ivareta ungdommene som bodde der. Det var et tungt press om kravet til positiv endring hos ungdommene. Omsorgsvitenskapelig forskning rundt hvordan personale erfarer å være profesjonelle omsorgspersoner på institusjon, kan bidra til økt forståelse og videre refleksjon hos de som arbeider på barnevernsinstitusjoner. Denne type forskning kan også resultere i en praksis der omsorg overfor ungdommene blir i høyst grad filtrert gjennom et omsorgsvitenskapelig perspektiv med fokus på ungdommenes eksistens og meningsskaping rundt den nye tilværelsen. Ny forståelse kan skape nye handlingsmuligheter. Samtidig kan forskning rundt personalets opplevelser, tanker og erfaringer bidra til økt forståelse for hvordan ungdom opplever omsorgen de får, som igjen kan være en mulig veileder for videre praksis og utforming av innhold i institusjonstilbudet som eksisterer i dag. Kunnskap om eksistensiell lidelse i relasjon til omsorg på institusjon kan bidra til ny forståelse i arbeidet med sårbare ungdommer på barnevernsinstitusjoner. Denne kunnskapen kan gi grobunn for en praksis der lindring av eksistensiell lidelsen kan stå i hovedfokus med økt forståelse for de muligheter som eksisterer i lidelsen, og være en omdreining fra den tradisjonelle forståelsen der fokuset har vært å endre atferd gjennom belønning og konsekvenser.

Barneverntjenesteloven (1992) gir føringer for barneverntjenestens arbeid. I barneverntjenestelovens formålsparagraf (1992, § 1-1.) står det at barn og unge skal bli møtt med kjærlighet. Kjærlighet er med andre ord en rettighet, en plikt de ansatte har om å gi barn under barnevernets omsorg. I tillegg skal barneverntjenesten sørge for at barn under deres omsorg får nødvendig omsorg, og at de blir møtt med trygghet og forståelse. Loven kobler nødvendig omsorg med trygghet, forståelse og kjærlighet. Personal på institusjon bærer på det totale omsorgsansvaret for ungdom på barnevernsinstitusjoner. Kari Killén (f.1934-) har gjennom sin forskning påpekt om omsorgserfaringer, at en barndom varer i generasjoner. Å fremme en god barndom gagnar både generasjoner og samfunnet som fellesskap. En dårlig barndom er et vanskelig utgangspunkt for både voksenlivet og foreldrelivet (Von der Lippe & Wilkinson, 2005).

Barneverntjenesten hadde i løpet av 2020 omsorgsansvaret for totalt 9297 barn, de fleste i aldersgruppen 13-18 år, enten i fosterhjem eller institusjon¹. Antall godkjente institusjonsplasser var 1670 stykker for samme år². Rapport fra Barneombudet (2020) peker på gjentatte flyttinger under barnevernets omsorg som kritikkverdige. Rapporten viser ungdom som har flyttet opptil 15-16 ganger på få år. Hyppige flyttinger kan gjøre det vanskelig å skape et trygt og stabilt omsorgsmiljø for ungdom. Barn under barnevernets omsorg er en utsatt gruppe som ofte mister sitt nettverk som en følge av gjentatte flyttinger. Denne gruppen har høyt frafall fra videregående opplæring, og havner ofte utenfor arbeidslivet.

Barn som det offentlige har overtatt omsorgen for har ofte opplevd vold og traumer i barndommen, og mange utvikler psykiske problemer inn i voksenlivet. Straume & Hordvik fremhever hvordan vold direkte påvirker barn og unges evne til å relatere seg til andre (Heltne & Steinsvåg 2012). Barn på barnevernsinstitusjoner er en svært utsatt sårbar gruppe som har et særskilt behov for ivaretagelse. Det er i dag behov for å ha et kontinuerlig kritisk blikk på barnevernets praksis. Det bør være økt fokus på hvordan omsorg på barnevernsinstitusjoner oppleves av barn og unge selv. Rundalen er av den oppfatning/presiserer at *“barnas røst, enten den høres direkte eller den kommer fram i andres fortellinger, er en sterk kraft for å motivere til bedring av barndommen.”* (Heltne & Steinsvåg 2012)

1.4 Oppgavens oppbygging

Denne oppgavens første del inneholder presentasjon av relevant teori og forskning, etterfulgt

av metode, beskrivelse av gjennomføring og metodekritikk. I hoveddelen presenteres funn med bakgrunn i intervju med fire miljøpersonell fra ulike barnevernsinstitusjoner og drøfting av funn med bakgrunn i relevant forskning og omsorgsvitenskapelig teori. Siste del av oppgaven inneholder konklusjon, metodiske betraktninger og avslutning. Kilder kommer helt til slutt.

2 Oppgavens teoretiske perspektiver

Å anvende et teoretisk perspektiv innebærer å velge en måte å se og avgrense virkeligheten på (Eriksson 1997). Denne masteroppgaven har et omsorgsvitenskapelig perspektiv, som har sin tilhørighet innen humanvitenskap.

2.1 Omsorgsvitenskap

Omsorgsvitenskap er en autonom vitenskap, den er disiplinbasert. At vitenskapen er autonom betyr at det finnes en klart formulert ontologi og epistemologi. Ontologien gir føringer for valg av epistemologi og metodologi (Rehnsfeldt & Arman 2020). *Ontologi* er studiet av hva som eksisterer, den kan og forklares som det filosofiske studiet av hva som mest grunnleggende sett finnes og erfares av mennesker (Rehnsfeldt & Arman 2020). Begrepet ontologi stammer fra greske *ontos*, står for *væren*, og *det som er*. Fra *logia*, som står for *vitenskap* og *studie*. Aristoteles definerte ontologi som studiet av, eller læren om det værende. Hva er helse, eller hva er et menneske, er ontologiske spørsmål. Hva som ligger til grunn for virkeligheten er sentralt. *Epistemologi* er læren om kunnskap og innsikt. Ontologi er det vi tenker, mens epistemologi er det vi gjør, den viser til våre handlinger.

Om betydningen av å begrepslig gjøre det ontologiske og koble dette til praksis, skriver Rehnsfeldt & Arman at det er viktig å begrepslig gjøre erfaringer for å skape en sammenheng mellom begrepsapparatet og det "vårdande fenomen". Humanvitenskapen lar seg best beskrive gjennom et fortellende, innfallsrikt språk som gir sansning og følelser plass. Gjennom det innfallsrike språket er det mulig å gi eksempler på gode omsorgsopplevelser og situasjoner. Et slikt språk griper den konkrete situasjonens kompleksitet, og gir den presisjon

ut fra sin vidde og nyanserikdom (Martinsen & Wærness 1991).

Den ontologiske helsemodellen viser helsens dypere dimensjon, og peker på at mennesket beveger seg mellom helse og lidelse. Meningsskaping og meningsdanning har avgjørende betydning for opplevelsen av helse. Helsens dypere dimensjon forstås som en bevegelse mellom helsens gjørende, værende og tilblivende aspekt. Helsens ontologi handler om disse dimensjonene og bevegelsen mellom dem som en dypere enhet.

Ethos begrepet står sentralt i omsorgsvitenskap, og inneholder kjærlighet- (caritas) og barmhjertighetstanken. Helse og lidelse er kjernebegreper. Omsorg som fenomen er den sentrale kjernen i omsorgsvitenskapen. Begrepet Caritas kommer fra gresk, det skal bli ytterligere belyst senere i denne teoridelen.

I svensk litteratur blir omsorgsvitenskap omtalt som vårdvetenskap, caring science på engelsk. Begrepet *vårda* stammer fra gammelsvensk *varpa*, som betyr å passe på, bry seg om, ha ansvar for, å være av betydning. Islandske begrepet *wardon* kan likestilles med svenske *vård* begrepet, og står for å holde vakt. På tysk blir begrepet *warten*, og står for å holde utkikk. Synonymer med begrepet *vårda* er *å ta seg av, pleie, sørge for, ha omsorg* (Eriksson 1983).

Et omsorgsvitenskapelig perspektiv betrakter mennesket som kropp, sjel og ånd (Lindstrøm & Lindholm & Zetterlund 2006). Mennesket er en udelbar enhet, samtidig som det er en mangetydig enhet. Menneskekroppen bærer ens selvbilde og livshistorie. Mennesket har en eksistensiell og åndelig dimensjon, og kan derfor ikke betraktes som kun diagnoser og symptomer. Denne forståelsen gir føringer for problemstillingen i denne oppgaven da opphold på barnevernsinstitusjoner og flytting fra biologiske foreldre kan forstås som en kilde til eksistensiell lidelse, og skape lengsel etter å ha et hjem å høre til. Det er naturlig å anta at flytting(e) ungdommene opplever under barnevernets omsorg, og følgene av disse, kan påvirke ungdommenes helse og deres opplevelser av seg selv og sine omgivelser. Omsorgsvitenskapens kjerne er det lidende menneske, hele menneskets livssituasjon og lindring av denne lidelsen (Eriksson 1994). Det er lindring av lidelse som er hensikten med omsorg (Eriksson & Lindstrøm, 2003).

Omsorgsvitenskapens mål er helse. Omsorgen et barn får, påvirker barnets psykiske og fysiske helse, både som barn og senere i utviklingen. I faglitteraturen skildres ikke helse og sykdom som to motstridende begreper. Friskhet og sykdom derimot blir ansett som to motpoler. Et individ kan kjenne på god helse på tross av sykdom, men kan ikke være syk og

frisk samtidig. Et individ kan kjenne på sykdom, uten at symptomer er tilsynelatende. Eriksson (1976) beskriver helse som en integrert tilstand av friskhet, sunnhet og opplevelse av velbefinnende. Denne tilstanden innebærer ikke nødvendigvis fravær av sykdom.

Eriksson (1984) skildrer omsorgsvitenskapens formål slik; «Fra et omsorgsvitenskapelig perspektiv er det av sentral betydning å få kunnskap om det enkelte menneskets kunnskap om helse». Inn under denne problemstillingen undersøkes hva det enkelte menneske *oppfatter* helse for seg selv. Denne kunnskapen er viktig for å kunne hjelpe mennesker når de opplever uhelse. Menneskers eget perspektiv bør være utgangspunkt for den hjelpen de får.

Det er vanskelig å sette konkrete grenser for hva som er sykt og hva som er friskt. Eriksson (1983) beskriver begrepet helse som et relativt begrep. Hun utdyper dette med at hvert individ er vokst opp i ulike miljø med ulikt særpreg, dette i tillegg til ulik biologisk arv i form av gener. Individet opplever og oppfatter verden og seg selv ulikt. Hun retter oppmerksomheten mot kultur som en påvirkende faktor for individets forståelse av begrepet helse, eksempel at medisin og *vårdvetenskap* kan ha ulike syn på definisjonen av helse. Begrepet helse er relativt også med tanke på hva som blir definert som helse og uhelse, da ulike individer og miljø kan ha ulik grad av toleranse og variabler i helsen.

Sentralt i problemstillingen for denne oppgaven er fenomenet omsorg, og hvordan personalets erfaringer knyttet til denne omsorgen er. Oppgaven er fenomenologisk og har derfor som mål å få innsikt gjennom personalets erfaringer, hvordan ungdommenes omsorgssituasjon er etter at det offentlige har overtatt omsorgen for dem. Omsorg er sentralt i dette prosjektet, derfor fokuseres det på Katie Erikssons caritative teori og Kari Martinsens omsorgstenkning. Konsekvenser av det tidlige samspillet mellom foreldre og barn er sentralt for å forstå hvordan dette preger individet senere i samspill med andre mennesker. Det ble derfor naturlig å legge til teori om utvikling av tilknytningsstiler, hvordan disse utvikles og hva de kjennetegnes av.

2.2 Løgstrups etiske treklang

Den danske filosof og teologen Knut E. Løgstrup (1905-1981) og hans tenkning tok utgangspunkt i de fenomener ved menneskelivet og eksistensen, som er så grunnleggende at de ikke kan tenkes bort. Løgstrup definerte omsorg som et livsbærende fenomen grunnleggende for vår eksistens. Løgstrup fremhever i boken “Den etiske fordring” at det har

i vår kulturkrets vokst frem en forvrengt forståelse av at mennesket i etisk forstand er selvstendig, uavhengig av andre og fellesskapet. Løgstrup argumenterer for at selvstendighet og autonomi bygger på det grunnvilkår at mennesket er hverandres liv og skjebne. Løgstrup beskriver *suverene livsytringer* som iboende og grunnleggende hos alle mennesker. Livsytringene er håp, barmhjertighet, tillit, medfølelse og talens åpenhet. Fenomenene er livsbekreftende, samtidig som de er både før-etiske og før-kulturelle. Livet bæres av og hviler i disse. Menneskets grunnvilkår er at det er gjensidig avhengig og sårbart utlevert til hverandre, også kalt *interdependens*. Det er grunnleggende å møte andre mennesker med tillit. Samtidig setter tilliten mennesker i en sårbart situasjon. *Den etiske fordring* springer ut med appellen om å ta vare på den andre, det som blir betrodd oss i situasjonen. Dersom en erfarer å ikke bli møtt på samme måte, erfarer en mistillit, noe som ikke er iboende i mennesker. Mistillit kommer av erfaring og kan føre til opplevelse av skam og redusert verdighet hos mennesker (Løgstrup 2000). Kari Martinsen (Martinsen & Wærness 1991) viser i sin tenkning hvordan Løgstrups filosofi kan inspirere til og omsettes til “anvendt etikk”.

2.3 Omsorg og behovet for kjærlighet

For å kunne ivareta omsorgen for ungdom på institusjon, må vi ha et felles forståelsesgrunnlag i arbeidet. For å kunne beskrive og definere omsorg i barnevernsinstitusjoner tas det utgangspunkt i Kari Martinsens syn på omsorg og omsorgsarbeid. Barnevern som virksomhet har i oppgave å ivareta barn som står uten omsorgspersoner. Omsorg er sentralt i alt en institusjonsansatt gjør i sin arbeidshverdag. Slik Martinsen uttaler om sykepleieryrket, at omsorg er deres sentrale kvalitet, gjelder dette også i høyest grad alle som arbeider med ungdommer på barnevernsinstitusjoner.

Kari Martinsen (f.1948) er sykepleier, magister i filosofi og dr. Philos i historie. Hun har gjort en rekke bidrag i omsorgsfeltet siden 1970 tallet. Martinsen har skrevet en rekke bøker og vitenskapelig artikler innenfor omsorgsfilosofi, fenomenologi, historie og sosialpolitikk. Martinsen har vært særlig opptatt av omsorgens vilkår, der eksempel at omsorgens samfunnsmessige vilkår danner ytre rammer for omsorgsarbeid. Martinsen har særlig vært opptatt av begreper som *travelhet, tid, skam, skamløshet, skyld, omsorgsansvar, undring og kunnskap*. Martinsen mente at omsorgspolitikken angikk ulike grupper i samfunnet som mottok ulike typer omsorg. Martinsen har påvirket utforming av sykepleierutdanningene i Norge gjennom å vise hvordan sentrale begreper og verdier i tenkningen av faget bidrog til

fordel for de mest velstående pasientgruppene, og dermed bidrog til at de svakeste ikke fikk den samme behandlingen og ble nedprioritert (Alvsvåg & Gjengedal 2000) (Martinsen & Wærness 1979,1991).

Martinsen fremhevet i sitt arbeid omsorg som noe både profesjonelt og relasjonelt.

Profesjonalitet betyr å være sansemessig og faglig orientert mot den andre, og være et medmenneske. Ansvar for å beskytte den andres sårbarhet er viktige aspekter i omsorgen.

Martinsen viste til den moralske dimensjonen av omsorg som et overordnet prinsipp. Hun var særlig opptatt av ansvar for de svakeste i samfunnet. Martinsen skriver om utvikling av det gode skjønn, både gjennom å bli ført inn i yrkeskulturen, dets tradisjoner, metoder, normer, regler, og standarder. På denne måten som også blir kalt eksempellæring, der læringen skjer gjennom læring via andre som er blitt mestre i faget. Kritikken Martinsen rettet mot denne typen læring er dens vanedannende karakter, der vitenskapen kan være fordummende ved at den bruker metoden som teknikk, og kan dermed bli refleksjonsløs. Martinsen fremhever betydningen av å ikke bli for opptatt av metode og resultater at en glemmer evnen til å undre seg. Når undring og refleksjon får sin plass i eksempellæring kan den ikke kalles vanelæring (Martinsen & Wærness 1991).

Martinsen (2012) viste til kjærlighet som uttrykk i det Løgstrup kaller spontane livsytringer, den er ubegrunnet og betingelsesløs. Den andres behov for hjelp aktiverer våre spontane reaksjoner med tillit, barmhjertighet og medfølelse. Martinsen (1991) fremhevet betydningen av å handle med en "god tone" i faget, i tillegg til å lære fagets teorier, faktakunnskaper og praktiske ferdigheter. Hun sa at det var på det ordløse plan, gjennom sin holdning, at hjelperen setter tone på relasjonen. Gjennom denne tonen kan hjelperen gjøre den andres tilværelse truende eller trygg, horisontutvidende eller maktesløs. "*Vårt blikk har en tone, språket likeså*" (Martinsen & Wærness 123:1991).

Martinsen fremholder betydningen av tidligere livserfaringer og deres betydning for nye møter. Hun retter oppmerksomheten mot hvordan inntrykk fra eget levd liv, fra møter med andre omsorgsgivere og profesjonelle, og hvordan disse har tatt vare på tilliten, utlevertheten og sårbarheten. Det er ifølge Martinsen betydningsfullt at den som skal gi omsorg forstår at den andres avvisende måte å geberde seg på kan være en helt nødvendig måte å være til stede på, særlig i en situasjon som kan minne om noe dypt smertelig. Det er viktig å være bevisst på at denne situasjonen kanskje er forbundet med erfaringen av store svik og vonde minner. Sett i forhold til Martinsens omsorgsteori er det tilliten som skaper nærhet mellom personal og

ungdom på institusjon, mens mistilliten holder personal på avstand. Ifølge Martinsen (2012) er det her en mulighet til å se situasjonen omvendt, og stille seg selv spørsmålet; “Ser jeg fordringen den andre tillater meg med om å ta ansvar for ham?”.

Martinsen (1997) uttrykker at språket bør være på et nivå med det som skal uttrykkes. Språket bør være nært knyttet til det sanselige og nære. Kunnskap og innsikt oppnås når vi lytter til fortellinger, erfaringer og eksempler. I fortellingene kan vi se det universelle i det spesielle. For å kunne utvikle kunnskap om hvordan omsorg oppleves, kreves det undring, at vi undrer oss over hvordan det kan være for barn å vokse opp under barnevernets omsorg, på en barnevernsinstitusjon. Undring krever tid og rom i travelheten, den har potensial for å skape kvalitet i relasjonen. Martinsen påpeker betydningen av tid, rom og travelhet når en står i en profesjonell hjelper rolle. Personal på barnevernsinstitusjon utfordres av økende krav om dokumentasjon og ungdommenes behov for omsorg. Begge deler må ivaretas for at institusjonen skal kunne være en institusjon, og samtidig et hjem for ungdommen. Martinsen løfter frem betydningen av å oppleve å ikke bli sett og forbigått i en omsorgsrelasjon, at det kan føre til krenkelse, skam og lidelse. Et menneske som har behov for omsorg og lindring har særlig behov for ivaretagelse.

I omsorgsvitenskapen fremheves dagligdagse hendelser og handlingers betydning for opplevelsen av ivaretagelse og god omsorg. Sensitivitet for den andres behov og lindring av lidelse blir essensielt når man skal forstå ivaretagelse av den andres iboende verdighet som en omsorgsoppgave. Næsman, Lindholm og Martinsen (2008) sier at man må verne den andre for verdighetens skyld, å ville den andre vel, og kunne vise det gjennom handling. Videre sier de at “For att ett vetande skall kunna trada i vårdandets tjänst, bör vårdaren tilägna sig kunskapen, men också ges möjlighet att klä den i ord och uttala den” (Næsman et.al. 2008).

Med omsorgssvikt som levd erfaring har ungdom på barneverninstitusjon særlig behov for å bli møtt med sensitivitet, ungdommene har opplevd å få verdigheten krenket gjentatte ganger over lengre tid. Vonde minner som skaper lidelse hos ungdom, har personal særlig ansvar for å lindre. Sensitivitet krever tid og rom, i travelheten mellom støy og krav om å følge ulike normer og regler på institusjonen. Når personal skal utøve faglig skjønn må de ta hensyn til alle aspektene i en travel arbeidshverdag på institusjonen, der dette stedet ikke kun er et arbeidssted, men først og fremst et hjem der ungdom som har opplevd omsorgssvikt som har behov for å oppleve ro og balanse. Personalets oppgave blir å finne ut hvordan de kan støtte akkurat den ungdommen de har ansvar for. Dette krever oppmerksom tilstedeværelse der

personal passer på at ungdom finner tilbake til en god rytme, både i det ytre og indre.

I barnevernsinstitusjoner er det krav om våkentid for de ansatte, mens ungdommenes hviletid ikke er lovpålagt. Disse rytmene vil nødvendigvis ikke følge hverandre, og kan skape utfordringer for de ansatte i form av urytme. Krav om dokumentasjon som må ivaretas av personal, kan skape utfordringer og komme i konflikt med andre omsorgsoppgaver som er direkte knyttet til ungdommenes behov for omsorg. Denne travelheten informantene opplever, er i tråd med det Martinsen (2012) sier om rytme. At det er en utbredt gjøremålstravelhet og tap av rytme i samfunnet. *“I moderne samfunn underkjennes de sykliske rytmer, især det levendes rytme, bevegelser og forandringer”* (Martinsen 2012:125). Rytme og tid er viktig for den levde kroppen. Slik Martinsen (2012) beskriver kan de sosiale rytmer komme i utakt med det levende livets rytmer. Et liv levd i alvorlig omsorgssvikt klarer nødvendigvis ikke å følge samme takt som de sosiale rytmene som finnes på en institusjon, men også på skole og ellers i samfunnet. Dette kan få konsekvenser for ungdommene også senere i livet dersom personal ikke hjelper de å finne tilbake til en god rytme. Gjennom gode samtaler hvor ungdom sammen med personal utvikler ny forståelse, kan være med å gjøre det ubegripelige mer begripelig og overkommelig for ungdommene. Når verden blir begripelig og overkommelig kan dette gi livskraft og livsvilje til mestring og positiv samhandling med resten av omverdenen, noe også studien til Thrana (2013) viser.

Martinsen (1991) retter oppmerksomheten mot dilemmaet som eksisterer i behandlingsinstitusjoner og de krav som de er underlagt, blant annet for å få innvilget mer ressurser. Hun advarer mot faren for det hun kaller “behandlingsmani” der enkelte kriterier blir frekvens for suksess. I de institusjoner der målet er å behandle mennesker friske, eller å få de raskest mulig ut av institusjonen, eksisterer en fare som kan gå på bekostning av den levde livs naturlige tid og rytme. Personal på barnevernsinstitusjon har i sin arbeidshverdag det totale ansvaret for drift av boligen som et hjem, men også som en barneverninstitusjon, samt totalansvar for ungdommens behov for omsorg. Utfordringen de står ovenfor er de prioriteringer de må gjøre for å ivareta både omsorgsansvaret og dokumentasjonsansvaret. Personal på barnevernsinstitusjoner bør være samstemt, de bør ha et felles faglig ståsted og forsøkte å gjøre ting likt for at ungdommen skal oppleve stabilitet mellom ulike skift. Der målet er å endre en viss type atferd hos ungdom kan gå på bekostning av den spontane omsorgen. Personal utfordres til å vise til målrettet endringsarbeid med ungdommen, samtidig som de må dokumentere ungdommens utfordringer, for å kunne vise til at ungdom trenger profesjonell omsorg. Ved et krav fra foreldre om tilbakeføring, eller tilsyn fra Fylkesmannen,

kan institusjonen få kritikk for mangelfull dokumentasjon eller ikke målrettet nok arbeidsmåter som motiverer ungdommen til utvikling og endring.

2.4 Caritas

Caritas er latin for kjærlighet til nesten (Gustin & Bergbom 2016). Ulike kjærlighetsbegrep som agape, caritas og eros beskriver fenomenet. Eros står for begjær og lykke. Både agape og caritas står for kjærlighet til nesten. Agape er gresk. Agape som begrep kom med kristendommen, og rommer uselvvisk kjærlighet til nesten. Kjærligheten agape står for er ikke kun rette mot bekjente og venner, men også ukjente, til og med fiender. Augustinus (354-430) blandet begrepene eros og agape, som ble til caritas.

Kjærlighet til et medmenneske formidles ifølge Eriksson (2014) gjennom å møte den andre med nærhet og ømhet, og gjennom å sørge for den andres velbefinnende i kropp, sjel og ånd. Lekenhet sees i sammenheng med kraft og kjærligheten i sammenheng med tro, håp og livsviljen. Eriksson (1994) skriver at Caritas motivet utgjør kjernen i en autonom omsorgsvitenskap. Caritas motivet er grunnen for å gi omsorg og er en ønskelig holdning hos den som skal gi omsorg. Gjennom medfølelse og medmenneskelig nestekjærlighet oppfordres medmennesker til å gi omsorg til den som lider. Lidelsen er en oppfordring til profesjonelle hjelpere som møter sårbare mennesker i ulike vanskelige livssituasjoner. Caritas motivet som holdning kommer til uttrykk gjennom tilstedeværelse, lytting og en bestrebelse etter å finne muligheter for å lindre den andres lidelse.

Fra et omsorgsvitenskapelig perspektiv innebærer lidende en disharmoni mellom kropp, sjel og ånd. Omsorgsarbeid sett fra dette perspektivet bør hjelpe mennesket å “komme hjem til seg selv” (Gustin & Bergbom 2016). I hjem begrepet ligger også det fysiske hjemmet, i boligen der en bor og hører til, som er et sted for identitetsdannelse og identitetsbevaring. I hjemmet dannes også våre grunnleggende primære relasjoner. Ifølge filosofen K. E. Løgstrup er det i den allmenmenneskelige fortroligheten og sanselige berørtheten at etikken, eller livsmulighetene gror fram av våre relasjoner med hverandre. Dahlberg (2010) skriver at brukeren må forstås som ekspert på seg selv, av den grunn må omsorgen ta utgangspunkt i brukerens livsverden. «*Gennom at kunna ge och ta emot karlek får manniskan kraft at vaxa och utvecklas*» (Eriksson 8:2014).

2.5 Skam

Eksistensielle avvisninger hvor en persons integritet og grenser blir alvorlig truet kan føre til sterk skam (Farstad 2016). Omsorgssvikt som levd erfaring kan være en kilde til skam. Det kreves av personal at de har kunnskap om skam for å kunne stå i ungdommens skam, for å kunne gjenkjenne når skammen kommer til uttrykk, og for å kunne støtte ungdommen når skammen blir ødeleggende. Martinsen (2012) løfter frem skam følelsen som en nødvendighet i livet for å ikke krenke, selv om skam kan være eller oppstå på grunn av krenkelser.

Martinsen skiller mellom den gode og den vonde skammen. *“Det er menneskets verdighet, dets identitet som er destruktivt rammet i den vonde skammen”* (Martinsen 2012:69).

Skammen setter seg i kroppen, og påvirker hvordan mennesket er stemt til stede i verden, den påvirker følelsene. Med henvisning til Løgstrup sin *Ophav og omgivelse (1984)* knytter Martinsen skam til tilbakeholdenhet. Denne skammen relateres til det å være tilbakeholden og varsom i situasjoner for å unngå å krenke den andres verdighet. Martinsen kaller denne tilbakeholdenheten en kunst der en oppfordres til å reflektere over holdninger og handlinger når faglig skjønn skal utøves.

Skam kan ofte bli assosiert med noe som er negativt. En taler gjerne om positiv eller sunn skam, som kan defineres som en persons evne til å beskytte egen eller andres integritet, subjektivitet og grenser. Farstad (Farstad 2020) fremhever sunn skam som en mulig kilde til modning, vekst og ansvarlighet. Den positive skammen kan være en viktig moralsk følelse som regulerer oss i møte med oss selv og andre. Evolusjonspsykologen Paul Gilbert definerer skam som en sosial følelse som er direkte knyttet til hvem vi er i en gruppe. Skamforskeren Helene Flood Aakvaag beskriver skam som en alarm på at vår sosiale posisjon blir truet (Aakvaag 2018). Skam er altså en relasjonell følelse. Den oppstår i situasjoner, i møte med andre personer. En skammer seg i forhold til noe, i møte med noen. Finnes det ingen relasjon, finnes det heller ingen skam. Skam er en følelse som oppstår når en opplever at en står i fare for å bli oppfattet av andre på en måte som vil føre til avvisning. Skamfølelsen utløser ulike reaksjoner, ofte for å begrense skaden eller trusselen som er oppstått i situasjonen.

Selvet kan oppleves å være under angrep når skammen blir for sterk. Selvet omtales i dagligtale som selvfølelsen og selvbilde. Selvet er en persons opplevelse av hvem han/hun er, kjernen i hvem vi opplever at vi er. Alt som er typisk for en person definerer selvet. *“I selvet*

ligger opplevelsen av hvem man har vært, hvem man er, og også hvem man vil være” (Aakvaag 48:2018). Opplevelsen av skam kan variere i intensitet, med andre ord kan opplevd trussel mot selvet også variere fra mild til sterk. Hvordan en person reagerer vil avhenge av den totale opplevelsen av situasjonen. Ut fra denne forståelsen blir det korrekt å påstå at en persons livserfaringer med å ikke bli beskyttet, respektert, verdsatt og vist omsorg til, kan føre til alvorlig gjennomgripende skam.

2.6 Medlidenhet - å lide med den annen

«Å bekrefte et annet menneskes lidelse innebærer å formidle til den andre at «jeg ser» (Eriksson 46:1995). Eriksson beskriver medlidenhet som en bekreftelse for den som lider, at den som lider ikke er alene i situasjonen. Å bekrefte at en ser, innebærer å vise det gjennom handling og holdning. Å være medlidende handler om å dele den andres følelser, å bli berørt og samtidig lindre den andres lidelse. Å være medlidende kan være å bare være til stede for den som lider, å bekrefte at en ser den andres lidelse ved å vise med nærvær at den andre ikke er alene. Å være medlidende handler også om å akseptere og møte egne følelser og ubehag. Rehnsfeldt og Eriksson (2004) fremhever i sin forskning at progresjon av lidelse innebærer lettet lidelse. Meningsskaping mellom pasient og omsorgspersonen der ny forståelse av livet skapes, synes å være tegn på lidelsens progresjon. Gjennom ny forståelse kan utholdelig lidelse potensielt bli utholdelig. Ny mening kan skapes i fellesskap, i møtet mellom den som står i hjelperrollen og den som lider. I omsorgsvitenskap knyttes den gode samtalen til personlig og åndelig vekst. Betydningen av å være en lytter til den som ønsker å fortelle om sitt liv blir løftet opp som en viktig egenskap hos den som er en medlidende. Mennesket blir til gjennom sine fortellinger om seg selv, sine opplevelser og erfaringer (Ponty.....??). Gjennom å være aktiv lyttende og oppmerksom på fortellingen kan de som står i hjelperrollen ivareta den som lider. Valg av ord og språket som blir brukt kan være med å skape avstand, krenkelser av opplevelsen av det åndelige i fortellingen, det som skal kunne gi livgivende livskraft. Valg av ord og språket kan også fremme nærhet, bekreftelser og skape muligheter. Når den som lider velger å dele, kan den som står i hjelperrollen velge å romme den andres handling og bekrefte dens verdighet. De som står i hjelperrollen, kan også velge å stille seg utenfor samtalen og distansere seg fra sitt indre ansvar som medmenneske.

Å lytte til den andre krever en nærværende holdning og erkjennelse av et ansvar for den andres lidelse. Det krever et stort ansvar å kunne legge til side egne interesser og behov, for å kunne hjelpe den andre, og lytte uten å si imot eller være enig. Martinsen løfter frem betydningen av å ha mot til å romme den andres lidelse gjennom en vilkårsløs følelse av ansvar for den andre.

Rehnsfelt og Eriksson (2004) beskriver utholdelig lidelse som mørke i livsforståelsen. Arman og Rehnsfeldt (2012) har utviklet en førstehjelpsmodell for langsiktig omsorg etter katastrofer og traumer, DEF – Det eksistensielle forbundet”. Handlingsmodellen utgår fra at arbeid med livsforståelse og eksistensielle spørsmål inngår som en sentral del i langtidsoppfølging av denne gruppen. Man vet fra tidligere forskning at bearbeiding og utvikling av ny livsforståelse forutsetter å ha medmenneskelig fellesskap, å ha medlidende nærværende mennesker rundt seg. (Arman & Dahlberg & Ekebergh 2015). Å være bevisst på å jobbe med ny meningsskaping rundt den nye situasjonen til ungdommen, samt den situasjonen som har vært før innflytting på institusjonen, synes å være viktig ut fra dette perspektivet. Ut fra dette kan også utflytting fra institusjon være en ny situasjon som vil kreve ny meningsskaping og livsforståelse. Fravær av nettverk kan betyr sårbarhet og utsatthet for ensomhet. Gustin & Bergbom (2012) beskriver betydningen av å lære å kjenne sin indre ensomhet, at det finnes en egenartet styrke, selvstendighet og varme hos de mennesker som har gjort seg denne lærdommen. Når de bærende rammene ikke eksisterer lenger, finnes det en fundamental ensomhet i vår væren der det oppstår behov for ny meningsskaping. Å skape nye rammer synes ut fra dette å virke forminskende for opplevelsen av ensomhet, selv om ensomhet ikke alltid er forbundet med noe negativt. Ensomheten forbindes også til harmoni, hvile og rom for refleksjon rundt det åndelige.

Martinsen tydeliggjør at det kreves noe av den som velger å være medlidende. De som står i hjelperrollen kan velge å distansere seg fra seg selv og den som lider, og velge å overse den andres lidelse og behov for lindring. Hjelperen kan og velge å være oppmerksom på den andres hverdagslige uttrykk for lidelse, og vise at den som lider ikke er alene med lidelsen (Gustin & Bergbom 2016). Videre påpeker Martinsen at den organisatoriske utformingen har betydning for de forutsetningene som finnes for å være medlidende i de mellommenneskelige møtene. Organisatorisk gyldig gjøring av medlidende holdning som en del av omsorgen, samt støtte fra kollegaer blir nevnt som forutsetninger som muliggjør å være medlidende. Mens å ha en distansert empati blir fremhevet som en profesjonell holdning, er medlidende blitt oppfattet som noe sentimentalt og mulig for nært. Medlidende kan også bli oppfattet som noe

religiøst. Det psykologiske idealet blir ansett som en følelsesmessig distanse for å kunne gi rett type behandling eller rett type nærhet slik at den andre ikke blir for knyttet til den som står i en profesjonell omsorgsgiver rolle.

Rehnsfeldt & Arman (2020) understreker viktigheten av å styrke alle som jobber med å gi omsorg til mennesker i vanskelige livssituasjoner. I dette legger det viktigheten av å utruste omsorgsgivere med støtte, kunnskap og veiledning i hvordan medfølelse (medlidelse), empati og berørthet kan håndteres. Den som står i hjelperollen, kan forvandle dette til noe naturlig og til medmenneskelig omsorg og handlinger.

2.7 Det tidlige samspillet betydning for nye relasjoner

For personal på barneverninstitusjoner er tillit og relasjon et grunnleggende begrep. Uten ungdommens tillit til personal dannes ingen relasjon, og uten relasjon mellom personal og ungdommen vil det ikke eksistere hjemfølelse og tilhørighet hos ungdommen. Det kreves av personal som arbeider på barneverninstitusjoner at de skal forstå og vise toleranse for ungdommene som bor der. Personal skal arbeide for at ungdom skal føle seg hjemme og utvikle tilhørighet, samtidig som deres identitet blir sett og ivaretatt. For å utvikle forståelse for ungdommenes situasjon er det viktig at personal forstår hvordan grunnleggende samspill mellom foreldre og barn virker inn på barns utvikling, og danner et utgangspunkt for deres evne til å inngå i nye relasjoner.

Barn under utvikling er avhengig av at omsorgspersoner forstår hva barns behov er, dette for at omsorgspersoner skal kunne handle adekvat på barnets behov i ulike settinger. Når barn opplever smerte, både fysisk og emosjonelt, er det grunnleggende at de får trøst av sine omsorgspersoner, men dette er avhengig av at omsorgspersonene ser og forstår barns uttrykk for smerte både gjennom verbal kommunikasjon og kroppsspråk, som for eksempel bevegelser, gråt og ansiktsuttrykk (Heltne & Steinsvåg 2012).

Når barn vokser opp over lengre tid med omsorgspersoner som ikke responderer adekvat på deres signaler og behov, kan dette ha svært alvorlige konsekvenser for barnets emosjonelle modning og senere utvikling. Barnets utgangspunkt for senere utvikling blir påvirket av det tidlige samspillet med de nærmeste omsorgspersonene. Når omsorgspersonene trøster barn, utvikler barnet evne til selvregulering (Heltne & Steinsvåg 2012). Å få trøst blir med andre

ord en bekreftelse på at en blir sett og forstått.

Det er et grunnleggende behov i oppveksten å utvikle et selvbylde og identitet. Drivkraften i menneskers psykososiale utvikling er å få dekket sine behov (Rutter & Rutter, 2020). Å bli sett og bekreftet av et annet menneske øker livskraften og livsviljen. Livskraften blir definert i helse og omsorgsvitenskapen som helsens kjernesubstans. Livskraft er styrke, energi, viljestyrke og utholdenhet. Når et barn erfarer trygghet ved å kunne ha tillit til at omsorgspersonene er der når barnet har behov for de, utvikler det en indre arbeidsmodell, barnet blir tillitsfullt til nye mennesker og situasjoner. Barnet utvikler en positiv livsholdning til livet generelt. Livsholdningen utvikles under barnets oppvekstår og påvirkes av viktige personer rundt barnet, men den kan og påvirkes av sterke hendelser under livsløpet (Gustin 2015, Heltne & Steinsvåg 2012).

Barnets livsholdning påvirkes av foreldrenes evne til inntoning, manglende evne til inntoning eller feilinntoning. Dette vil påvirke barnets utvikling av kognisjon og emosjoner. Tidlig foreldre – barn samspill danner grunnlaget for barnets tilknytningsmønster, og påvirker barnets forutsetninger for dannelse av relasjoner og evne til både tilknytning og mentalisering, også senere i utviklingen. Barnets forventninger til seg selv og andre gjenspeiler barnets omsorgserfaringer, og tilknytningskvalitet reflekterer omsorgskvalitet. Et barn som har levd under omsorgssvikt over lang tid, vil bære med seg skader og arr som vil påvirke barnets tillit til andre og livsholdningen til livet. En positiv livsholdning vil kunne virke inn på opplevelsen av egenkontroll og håndterbarhet i livet. Totalt sett vil disse faktorene påvirke barnets følelse av sammenheng i livet (Heltne & Steinsvåg 2012)

Opplevelse av mestring av livet som en grunnfølelse er en viktig mental ressurs ved uforutsette hendelser i livet. Dette handler om i hvilken grad man opplever å ha forandringene i livet under kontroll, i motsetning til at man opplever å være et offer for det som skjer i livet. En person med en positiv livsholdning har en grunnfølelse av mestring og fornøydhet med livet, der livslyst og fremtidsplaner er noe selvsagt og naturlig. Generelt sett synes en positiv livsholdning å indikere en positiv opplevelse av livet. Forskning viser at livsholdning ikke helt er upåvirkbar, den påvirkes av ytre hendelser gjennom et helt livsløp. Opplevelse av meningsfullhet, der mennesket kjenner seg elsket og bekreftet vil styrke livskraften (Wiklund Gustin 2015).

2.7.1 Omsorg og tilknytning

Tilknytningsteori står sentralt i barnevernspedagogenes utdanningsløp, og begreper om tilknytningsteorier er en stor del av den felles forståelsesrammen som arbeid på barnevernsinstitusjoner bygger på. Personal betegner ofte variasjoner i tilknytnings mønstre som trygg til utrygg. Begrepene trygghet og utrygghet er også av omsorgsvitenskapelig art og kan relateres til ro når en person opplever trygghet og uro ved utrygghet. Utrygghet relateres ofte i barnevernfaglig kontekst til det å være lidende, det å ikke ha tilstrekkelig tilhørighet og fotfeste.

I faglitteraturen inndeles tilknytningsmønster i et A-B-C system for å forklare kjennetegn ved de ulike tilknytnings mønstre. Utviklingspsykolog Mary Ainsworth (1913-1999) har i samarbeid med psykolog John Bowlby (1907-1990) studert barns tilknytningsatferd gjennom «strange situation». Både Ainsworth og Bowlby er kjent for sitt arbeid med utvikling hos barn og dannelsen av tilknytningsteori. Gjennom fremmedsituasjonen ble kvaliteten på omsorgen mellom barnet og foreldrene klassifisert, og A-B-C systemet utviklet. Tilknytnings mønstrene ble inndelt i trygg, utrygg og ambivalent tilknytning. Senere ble den supplert med desorganisert tilknytning, som indikerer den mest alvorligste formen for tilknytning.

Barn har en biologisk disposisjon til å søke sine omsorgspersoner for nærhet når det opplever utrygghet og blir utsatt for stress. Heltne & Steinsvåg (2012) beskriver at barn med *trygg tilknytning* som opplever at foreldrene er tilgjengelig og responsive når barnets behov for tilknytning aktiveres, vil etter hvert kunne utvikle evne til å gjenkjenne, regulere og forstå sine følelser (Heltne & Steinsvåg (2012)). Når barn blir møtt på denne måten kjenner de på forutsigbarhet og utviklet en indre opplevelse av trygghet. Foreldre som bagatelliserer barnas følelser når barn blir lei seg og trenger trøst, fremmer utvikling av *unngående tilknytningsmønster*, også kalt *utrygg tilknytning*. Disse foreldrene kjennetegnes av at de unngår barnets emosjoner, og forsøker å unngå opplevelser av å bli avvist av barnet. For å få bekreftelse på at de er gode nok foreldre, kan foreldrene legge press på barnets prestasjoner og utvikling. Barnets tilknytningsatferd, som behov for trøst, kan bli tolket av foreldrene som kritikk og tegn på at de har mislykkes i rollen som forelder (Heltne & Steinsvåg (2012)). Det er et kjennetegn hos barn med utrygg tilknytning, at de utvikler et unngåelsesmønster som hjelper de å distansere seg fra ubehagelige situasjoner som gir indre uro.

Heltne & Steinsvåg (2012) beskriver at barn med *ambivalent tilknytning* kjennetegnes av at de

prøver å øke tilknytningspersonens tilgjengelighet, fordi barnet ikke kan ta for gitt at tilknytningspersonene ser barnets behov for beskyttelse og omsorg. Når barnet klarer å få foreldrenes omsorg og oppmerksomhet, kan typisk atferd være at de motsetter seg trøst og forsøk på trygging. Dette gjør barnet av en usikkerhet på om foreldrene vil komme til å svikte de, eller om de vil fortsette å engasjere seg. Barn med ambivalent tilknytning har et underregulert uttrykk for sine emosjoner. Omsorgen foreldre som fremmer ambivalent tilknytningsmønster gir kjennetegnes av ustabilitet og uforutsigbarhet. Typisk foreldreatferd kan være at foreldrene unngår å oppleve seg forlatt av barnet ved å hindre barnets forsøk på utforskning og selvstendighet. Foreldrenes atferd får barnet til å søke foreldrene, at barnet typisk klamrer seg fast til foreldrene ved at foreldrene viser engstelse og redsel. På den ene siden får foreldrene ønsket respons av barnet når de viser engstelse og redsel, samtidig som de opplever barnets atferd som en byrde. Foreldrene blir selv engstelige og hjelpeløs av barnets behov for trøst og nærhet. Når den klamrende atferden blir ikke møtt med trøst og trygging, utvikler barnet en grunnleggende usikkerhet (Heltne & Steinsvåg 2012).

Barn med desorganisert tilknytning kjennetegnes av at de mangler atferds strategier når deres tilknytningssystem blir aktivert. Disse barna bærer på en grunnleggende frykt for sine omsorgspersoner. Barnets atferd kan være preget av motsetninger, at barnet søker foreldrene, men samtidig blir lammet av frykt. Barnet kan virke forvirret, ha fjernhet i uttrykket, gjøre veldig sakte bevegelser eller vise tilstivnet atferd. Omsorgspersonenes atferd er preget av utilgjengelighet, der barnet opplever å være alene og redd når det trenger nærhet og trøst. Omsorgspersonene kan skremme barnet, være kald og straffende. Psykologisk og emosjonell utilgjengelighet er også kjennetegnet hos omsorgspersoner som fremmer desorganisert tilknytning. Omsorgspersonens atferd i desorganiserte tilknytningsmønster skaper intens overveldende stress og emosjonell uro hos barnet, som fører til at barnet dissosierer for å overleve.

Når barn har trygg tilknytning i bunn, har de større toleranse for angst, sinne og separasjon. Det er prefrontal cortex i hjernen som har størst betydning for utvikling av empati og evne til mentalisering. Denne delen styrer også evne til planlegging og kognitive funksjoner. Ifølge Hausgjerd et al. (2015) er det dokumentert at personer med skade på prefrontal cortex kan ha vansker med å gjøre fornuftige valg etter at de utsettes for negative konsekvenser av ufornuftige valg de gjør. Personer uten skade på prefrontal cortex korrigerer atferden sin ut fra de konsekvensene de får. Evnen til å reflektere over seg selv og sitt forhold til andre styres også fra prefrontal cortex (Hausgjerd et al., 2015 s.80).

2.8 Barneverntjenesteloven

Det er barneverntjenesteloven som regulerer ansvar for etablering, drift og godkjenning av kommunale og private barnevernsinstitusjoner i Norge, ansvaret ligger etter barnevernloven hos Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Det er få tilrettelagte barnevernsinstitusjoner for barn under 12 år, mens de fleste er for ungdommer mellom 12-18 år. Alle barnevernsinstitusjoner i Norge er underlagt noen krav til kvalitet, som innbefatter utforming av de fysiske omgivelsene, krav til faglig bakgrunn hos de ansatte, krav om dokumentasjon som rapporter, protokoller og planer, ikke minst krav til hvordan en skal arbeide med ungdommen. Det er BUF-etat som skal sikre at kvaliteten ivaretas i form av ulike krav til institusjonene. Barneverntjenestelovens kapittel 1. § 1-1. Lovens formål lyder som følgende: *“Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.”* Endret ved [lov 20 apr 2018 nr. 5](#) (ikr. 1 juli 2018 iflg. [res. 8 juni 2018 nr. 839](#)).

§ 1-4. Definerer *“Krav til forsvarlighet”*. Den fremhever at *Tjenester og tiltak etter denne loven skal være forsvarlige*. § 4-15. Fastslår at barneverntjenesten skal utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon innen to år etter omsorgsovertakelsen. Målene i planen skal evalueres en gang i året, og planen skal ikke endres før forutsetningene i den faller bort. Loven definerer at det må være en plan med omsorgen for en gitt periode når barn og unge blir plassert på barnevernsinstitusjon. Det er krav om dokumentasjon der personal skal kunne vise til systematisk arbeid med barnet.

2.9 Tidligere forskning

Det er gjennomført søk i ulike databaser for å innhente relevante artikler og forskningsresultater. PICO er blitt brukt i forberedelsen og underveis i prosessen. PICO er godt egnet til spørsmål som besvares med kvalitativ forskningsdesign, altså spørsmål om erfaringer og opplevelser. Helsebiblioteket ble benyttet som et oppslagsverk for å bruke Kunnskapsbasert praksis og PICO. I følgende databaser ble det foretatt søk: OVID PsychInfo,

CINAHL, SveMed+ og Google Scholar. Søkene ble begrenset i hovedsakelig til litteratur fra de siste 20 årene, og ble i tillegg begrenset til engelsk, norsk, svensk og dansk språk. Det ble brukt norsk og engelsk søkeord. Søkene ble begrenset til å gjelde hovedsakelig kvalitative studier av ungdom mellom 13 og 18 år, men underveis åpnet jeg søket opp til å også gjelde voksne personer under noen former for institusjonsopphold. Artikkene som ble inkludert i studien begrenset seg ikke til kun Norden, men er inkludert fra hele verden.

På OVID PsychInfo gav søkeordene “child care” 101995 treff. Kombinasjonen av søkeordene “staff experiences youth” gav 13068 treff. “Care” gav 100998 treff og kombinasjonen “staff experience and child welfare institution” gav 15965 treff. Tallene viser at omsorg er et viktig fenomen det forskes mye på.

Det ble gjort søk med ulike kombinasjoner av emneordene nedenfor, med “OR” og “AND” for å undersøke relevante artikler. Noen søk gav flere tusen treff, mens andre gav ingen relevante treff. Etter gjennomgang av overskrifter og abstrakter ble noen studier vurdert som relevante og inkludert i denne oppgaven.

Tabellen nedenfor viser emneordene og kombinasjonene som ble brukt.

P	I	Co.
Population/ Problem	Phenomen of interest	Context
Omsorgsgivere, Miljøterapeuter, Personale Staff, Personell, Carer Profesjonals, Therapist Brukerperspektivet Adolescents, Young people Teens, Youth, User Barnevernsbarn	Guilt, Selv-blame, Selv-critizm Stigma, Shame, Experience Satisfactoin, Offerrolle, Offer Pain, Suffering, Lack of shame Omsorg, Care, Trøst, Tale Frustrasjon , Caring science Love, Kjærlighet, Selvmedlidende Housing, Home, Bolig	Child welfare Institutionalize institution Barnevernsinstitusjon

Det finnes en rekke forskning på barnevern som felt, særlig er det mye forskning på hvordan det går med voksne mennesker som tidligere har vært barneverns klienter. Det er også mye forskning om betydningen av å ha et hjem, og hjemmets betydning for opplevelsen av trivsel, omsorg og helse. Et bredt spekter av forskning finnes også om betydningen av tidlig oppvekstmiljø, og dens virkning inn på våre opplevelser senere i livet. For å belyse ulike sider av problemstillingen i denne oppgaven har jeg gjort søk i ulike databaser, og valgt ut fra ulike kriterier å inkludere følgende forskningsartikler;

- Sjøgaard (2014) undersøkte gjennom en mindre etnografisk feltstudie på en institusjon for voksne mennesker med alkoholmisbruk, hvordan tiden har betydning for opplevelsen av hjemlighet på en institusjon. Målet med studien var å få større innsikt i

disse menneskenes opplevelse av å ha et hjem på en institusjon. Fenomener som tid, institusjon og hjem stod i fokus under gjennomføring av studien. Gjennom uformelle samtaler og intervjuer med beboere og personal om deres erfaringer på institusjonen, samt deltakerobservasjoner av hverdagslivet iblant annet måltid, gåturer, personalmøter og lignende, har forskeren samlet inn datamaterialet som ble brukt til å undersøke problemstillingen. Funn viser at oppholdets midlertidighet som et vilkår påvirket brukernes opplevelse av institusjonen som et hjem, og viljen til å skape institusjonen til deres eget. Flere påpekte at det var utfordrende å utfylle tiden med noe meningsfullt. Funn viser også at en optimal opplevelse av institusjonen som et hjem ikke er mulig da tiden kontrolleres av andre via skjemaer, regler og møter. “Institusjonell hjemlighet” som et begrep blir brukt for å beskrive kontekstens begrensninger.

- Alexanderson & Nasman (2015) undersøkte barns opplevelser av foreldrenes alkoholmisbruk gjennom deres fortellinger om ulike strategier for å håndtere situasjonen. 15 barn i alderen 6-19 år deltok i studien. Det ble gjennomført kvalitative intervjuer med alle. Utvalget bestod av begge kjønn. 10 av deltakerne hadde kun en mor eller far som ruset seg, mens 5 av de hadde begge foreldrene med et aktivt alkoholmisbruk. Barn beskriver at de først etter at foreldrenes misbruk opphørte klarte å kjenne på hvordan misbruket påvirket de selv. Misbrukstiden beskriver barn som en akutt fase der de var opptatt med å ta vare på seg selv, søsken og foreldrene, også kalt *parentifisering*. Flere barn beskriver seg selv som barn med problemer på grunn av foreldrenes misbruk. Problemer med personlighet, psykiske problemer og sårbarheter som oppstår lenge etter at misbruket opphørte er fortellinger barn har delt i denne studien. Funn viser at barn opplever å være et offer for foreldrenes misbruk etter at misbruket opphører, mens de fortsatt bærer på strategier de har utviklet da de levde med foreldrenes misbruk. Disse strategiene synes å kunne være et hinder for å kunne motta hjelp for egne utfordringer.
- Anderberg, Boson, Dahlberg, Fahlke og Hagborg (2019) har gjennomført en longitudinell studie som et delprosjekt innom rammen for forskningsprosjektet *Treatment Research on Adolescents at the Maria clinics* (TRAM). Deltakerne i studien var ungdommer i Sverige som hadde påbegynt poliklinisk behandling for rusproblemer. Funn i studien viser at mer enn annen hver ungdom med alkohol og narkotikaproblem i poliklinisk behandling har erfaringer med å være utsatt i barndommen. Mange ungdommer hadde erfaringer med forsømmelse og overgrep. Å

være utsatt i barndommen ble relatert til problemer i familien som økonomiske problemer, misbruk, psykiske problemer og vold i familien. Ungdommene rapporterte om konsentrasjonsproblemer, angst, uro, depressive symptomer. Flere ungdommer oppgav at de ble utsatt for emosjonelt overgrep der de opplevde å bli snakket til på en nedlatende måte som skadet deres selvfølelse. Om erfaringer med emosjonell forsømmelse oppgav flere at de følte at ingen brydde seg om hverandre i familien, og at de ikke følte seg elsket eller ivaretatt. Omkring halvparten av ungdommene opplevde under sin barndomstid mangel på opplevelsen av kjærighet og menneskelig varme i familien.

- Nolbeck & Thodelius (2019) har gjennomført en kvalitativ litteraturstudie der de belyser og problematiserer hvordan ulike aspekter av det fysiske miljøet på ungdomsinstitusjoner blir behandlet i tidligere forskning. Forskningsartikler publisert i tidsperioden 2003-2018, og forskningsartikler fra kun nordiske kontekster ble inkludert i studien for å kunne sammenligne med svensk kontekst. Funn viser at den fysiske utformingen av miljøet har betydning for den daglige interaksjonen, for å redusere passivitet og betydning for å minske stigmatisering gjennom å gjenskape menneskeverdet og følelsen av å ikke bare være kun en klient.
- Seguera & Pereda & Guilera & Abad (2016) undersøkte sammenhengen mellom erfaringer med mellommenneskelig vold og utvikling av psykopatologi. Deltakerne i studien var 127 spansk ungdom fra 18 ulike boliger i alderen 12-17 år som hadde ulik oppholdstid på barnevernsinstitusjoner. Utvalget til studien representerer 9,1% av det totale antall barn og unge i omsorgsboliger i Catalonia. Funn viser blant annet at det for barn i omsorg uten tidligere psykiske helseproblemer, innebærer flere plasseringsendringer en forstyrrelse av primære relasjoner og kan føre til at de blir stadig mer isolerte og tilbaketrukne. Funn viser også at det er en økt sannsynlighet for at barn og unge fortsetter å oppleve mellommenneskelig vold, også etter at de blir plassert på institusjon og etter at de blir myndige.
- Thrana (2013) har intervjuet ungdom og ansatte i et barnevernstiltak hvor sosialarbeiderne inngår i nære relasjoner med ungdommene. Thrana introduserer kjærighet som en betydningsfull kjernekompetanse i dette arbeidet. I denne studien undersøkte Thrana hvilke uttrykk kjærighet kan ha i en profesjonell praksis. Undersøkelsen viste en sammenheng mellom kjærighet som en kjernekompetanse og de ansattes praksiskompetanse, som bidrar til å legge til rette for ungdommenes vekst og utvikling. Studien viser utfordringer med å stå i nære relasjoner med ungdommene.

I denne studien opplevde informantene at det å være ekte, å være medmenneskelig og det å vise følelser var en grunnholdning i det å vise kjærighet for ungdommene. Både ungdommene og personal i denne studien var opptatt av disse egenskapene. Dersom personal latet som, ble dette raskt lagt merke til. Troverdighet ble trukket frem som et sentralt begrep. Noen personal brukte uttrykket å være glad i, enn å si kjærighet. Ungdommene opplevde at de ansatte var glade i dem når de ansatte viste synlig glede over å se de gjennom blikket, kroppsspråket, gjennom å få en klem, eller ved at personal sa at de var glade for å se de. De ansatte opplevde at det var viktig å bygge en relasjon før de sa at de var glade i ungdommen, slik at det lå en god relasjon i bunn som gjorde det de sa ekte og troverdig. Både de personal og ungdommene var opptatt av betydningen av å vise at noen brydde seg om ungdommene gjennom klemming og fysisk nærhet. Klemmen opplevde ungdommen som en bekreftelse på at de ble anerkjent for den de var, uavhengig av deres ytre atferd. Spontane uttrykk som viste glede i hverdagen, ble erfart som kjærighet. Å vise utholdenhet ble opplevd som en kjernekompetanse. Ungdommene i denne studie opplevde de ansattes utholdenhet som tegn på kjærighet, at de ansatte ikke gav dem opp selv om ungdom feilet eller var avvisende. De ansatte erfarte at det var viktig å vise utholdenhet med godhet i bunn, og ikke kun med praktiske handlinger. Oppsummert viste studien at summen at alle erfaringene var at hovedmålet med arbeidet var å utvikle ungdommenes selvfølelse samtidig som de ble veiledet om deres ytre atferd. At ungdommene på den måten utviklet evne til selvstendig deltakelse i ulike sosiale arenaer som skole, arbeid, familieliv og vennemiljø.

- Burbidge & Keenan & Parray (2019) gjennomførte en kvalitativ studie av 12 personal som arbeider på barnevernsinstitusjoner, såkalte Therapeutic Children's Homes i England. Gjennom en fenomenologisk tilnærming utforskes utøvernes perspektiver og erfaringer med arbeid i en traumeorientert institusjon. Funn fra studien viser at det er klare sammenhenger mellom hvordan omsorgsutøveren har det og den omsorgen barn og unge får på institusjonen. Betydningen av det kollegiale nettverket, opplæring, emosjonell støtte og tilrettelegging for at personalet skal kunne utøve en positiv arbeidspraksis på arbeidsplassen ble fremhevet som viktige faktorer. Det var et syklisk forhold mellom tjenesteutfall og omsorgsutøverens velvære på jobb og den oppfattede effekten av tjenesten.
- Christiansen & Lorås (2019) har gjennomført en kvalitativ studie av ungdommers frustrasjonsatferd på barnevernsinstitusjoner. Fire ungdommer som bor på institusjon,

ble intervjuet. Studien peker på at ungdommers frustrasjonsatferd har en tendens til å forverres etter at de er kommet under profesjonell omsorg. Funn fra studien viser at utvalget opplevde økt frustrasjon som en følge av at de opplevde å ikke bli lyttet til av personalet på institusjonen. Ungdommene hadde tidligere erfaringer med andre voksenpersoner som også ikke lytte til det ungdommene hadde å si.

3 Metode

Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke, den hjelper oss å samle inn den informasjonen vi trenger til undersøkelsen. Kvantitative metoder gir målbare data i form av tall, mens i denne oppgaven er kvalitativ data mest relevant da den tar sikte på å fange opp mening og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. I kvalitativ metode består forskningsmaterialet av tekst der forskningsstrategier består av beskrivelser, analyser og fortolkning av karaktertrekk og egenskaper ved ulike fenomener som studeres. Målet med kvalitative studier er å få frem mangfold, nyanser og subjektive erfaringer, selv om en og samme virkelighet kan beskrives ut fra ulike perspektiver og ikke alle perspektivene kan være like relevante for problemstillingen forskeren ønsker å belyse (Malterud 2018).

I denne studien var målet å få innsikt i mening gjennom levd erfaring, her gjennom personalets erfaringer (Lindseth & Nordberg 2004). Metodologien er den filosofiske grunnen for de metoder som blir brukt i forskningen. Malterud (2018) sier at metodologi er en familie av metoder som har noen forskjeller seg imellom, men også noen fellestrekk, mens metode er en konkret og spesifikk utforming av de metodologiske prinsippene. Mål for denne studien var å samle inn data direkte fra personal som jobbet på barnevernsinstitusjoner. Målet var å få frem deres meninger og opplevelser om hvordan det oppleves for ungdommer å bo på institusjon. Semistrukturerte individualintervjuer egner seg godt som metode for innsamling av kvalitative data. For å få direkte kjennskap til menneskers erfaringer må vi snakke med de som sitter med erfaringene. For å få frem aspekter i omsorgen for ungdom på institusjon, var semistrukturert intervju med personal fra ulike institusjoner godt egnet for innsamling av data i denne målgruppen. Interessen var rettet mot å få frem personalets erfaringer, tanker og opplevelser, sett fra deres ståsted (Malterud 2018).

I denne studien har jeg valgt å benytte meg av Lindseth og Nordbergs (2004) fenomenologisk hermeneutisk metode. En fenomenologisk – hermeneutisk metode kombinerer subjektive erfaringer og opplevelser, og undersøkelser av hvilken betydning subjektet tillegger disse. Gjennom en fortolkningsprosess via analyse og tolkning blir det forsøkt å få frem informantenes erfaringer og opplevelser. Erfaring skapes i samspill med andre (Gadamer, 2010). Forskeren vil derfor forsøke å skape mening av fortellingene underveis og i analyseprosessen som en kontinuerlig bevegelse mellom helheten og enkeltdelene. Forståelsesprosessen starter allerede før forskeren starter prosjektet da vi alltid har en forforståelse som vi har med oss i nye møter. Denne kombinasjonen med utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming, etterstreber å gi en presis beskrivelse av personenes egen perspektiver, opplevelser og forståelse. Den subjektive opplevelsen av situasjonen står i fokus, slik fenomener fremstår for individet, fra en førsteperson perspektiv. Gjennom denne metoden forsøkes det i denne studien å få innsikt i det Heidegger (2007) omtaler som “sig selv visende”, at sannhet er når noe åpner seg og avslører seg selv. Sannhet i den forstand er ikke noe mennesker produserer eller er delaktig i, sannhet er noe menneske kan motta og være i. Ny forståelse gjennom denne sansningen, kan utvide horisonten og føre til nye erkjennelser av hva som er sant (Herholdt-Lomholdt, 2022), og kilden til dette kan være det Martinsen (2022) kaller fortellingenes kraft. Fortellinger kan, slik Martinsen sier, gjøre inntrykk, sette tanker i gang og vekke undring. Gjennom å lese og lytte til fortellinger, kan vi kroppslig sanse innholdet i den, fordi *“I fortellingens ofte varsomme ord ligger meget mellom ordene, i pausene og i stillheten teksten gir leseren”* (Martinsen, 142:2022).

I kvalitativ forskning har fenomenologien en sentral rolle. Fenomenologi er mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av aktørene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter” (Kvale & Brinkmann, 2009;45).

3.1 Fenomenologi

Fenomenologi er læren om det som kommer til synet, altså det som viser seg slik det erfares av subjektet. Begrepet fenomenologi kommer fra fenomenbegrepet som på gresk betyr “det som viser seg”, dermed betegnes fenomenologien også ofte som en bevissthets- eller konstitusjonsfilosofi. Edmund Husserl (1859-1938) er kjent som fenomenologiens

grunnlegger, og er av det 20. århundres mest innflytelsesrike filosofer. Fenomenologi kan også defineres som studiet av fenomener og hvordan de fremtrer for oss i et førstepersonsperspektiv. Fenomenologien fremhever at et og samme fenomen kan oppleves ulikt ut fra personenes forståelse, bakgrunn og interesser (Zavahi, 2011).

Husserl har innført en rekke kjernebegreper i hans tenkning, som bevissthetens intensjonalitet, det transcendente subjektivitet og intersubjektivitet og livsverden. Husserl pekte på betydningen av menneskets bevissthet, dens kognitive dimensjon og ikke dens biologiske. Han ønsket å beskrive erfaringer slik de oppleves fra et første persons perspektiv, uavhengig av metafysikk og annen vitenskap, altså en ren beskrivelse av det som viser seg. Husserl analyserte bevisstheten, at den alltid var bevisst om noe, at den var gjenstandsrettet, altså dens intensjonalitet. For eksempel var at når en person var redd, så var denne personen redd av noe, eller om forestillingen av noe. Man kan også forklare dette med at gjenstander har sine *perspektiviske fremtredelse*, noe som betyr at når vi persiperer en gjenstand, så må vi alltid skjelne mellom det som fremtrer og selve fremtredelsen. Dette fordi gjenstander aldri fremtrer i sin totalitet, men alltid viser seg fra et bestemt begrenset perspektiv. Det samme er når vi tenker på en gjenstand, så tenker vi alltid ut fra en bestemt beskrivelse av denne gjenstanden eller ut fra en forståelse av gjenstandens begrep. I følge Husserl, uttømmes aldri gjenstanden i en enkel fremtredelse, men den transcenderer. Dette betyr ikke at gjenstanden skjuler seg bak fremtredelsen, eller at den er summen av alle fremtredelsene, men at meningen i summen av alle fremtredelsene er mer enn summen av alle enkeltdelene dersom de blir satt sammen (Zahavi, 2011)

Begrepet *livserfaring* i fenomenologisk sammenheng er et grunnleggende begrep, da fenomenologien handler om menneskets væren i verden. Livserfaring er den verden vi lever i til daglig, og som vi har umiddelbart fortrolighet og erfaring med. Ut fra livsverdenen dannes menneskets primære erkjennelsesform, denne erkjennelsesformen danner forutsetninger for all kunnskap og all vitenskap ifølge fenomenologien. Menneskets bevissthet er intensjonell, den er aldri tom, alltid rettet mot noe og alltid bevisst om noe (Thornquist, 2018).

3.1.1 Kroppsfenomenologi

Den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty (1908-61) beskriver menneskekroppen som et subjekt der mennesket opplever kroppen og verden gjennom dets erfaringer i verden. I følge

Marleau-Ponty kommer erfaringer til uttrykk gjennom kroppen, og kroppen til uttrykk gjennom erfaringer (Marleau-Ponty 1994).

Gjennom historien har menneskets kropp og sjel blitt betraktet som to adskilte deler. Et dualistisk syn har preget utforming av helsetjenestene der psykiatri og somatikk har hatt et klart skille. Descartes har i 1600- tallet definert kropp og sjel som to separate deler, noe som har preget synet på mennesket frem til vår tid. Det er ikke blitt ofret oppmerksomhet mot det faktum at kroppen kan bli påvirket av psykisk uhelse, og at medisinerer for psykiske plager kan gi kroppslige plager. I omsorgsvitenskapelig litteratur pekes det på viktigheten av å være bevisst på hvordan psykisk uhelse kan føre til inaktivitet og føre til økt risiko for utvikling av ulike livsstilssykdommer, og tidlig død som direkte kan kobles til erfaringer med psykisk uhelse (Gustin 2014). Det er i dag en økt oppmerksomhet mot og dokumentert evidensbasert kunnskap om sammenhengen mellom opplevd smerte, redsel, avmakt og uttrykt smerte, hjelpeløshet og angst.

3.1.2 Hermeneutikk

Hermeneutikk betyr læren om fortolkning, og er en filosofisk orientering om hvordan mennesker skaper forståelse av tilværelsen. Hermeneutikk omhandler hvordan et vitenskapelig materiale kan fremstå som meningsfullt. Mens hermeneutikkens røtter strekker seg langt tilbake i filosofien, har Hans-Georg Gadamer (1900-2002) og Paul Ricoeur (1913-2005) i vår tid hatt stor innflytelse ved å drøfte hvordan psykoanalyse og psykologisk teori grunnleggende er hermeneutisk (Haugsgjerd m.fl., 2015).

Menneskets bevissthet er intensjonell, den er aldri tom, alltid rettet mot noe og alltid bevisst om noe (Thornquist 2018). Hermeneutikken betoner at dette “noe” ikke er umiddelbart gitt, men må tolkes. I forbindelse med dette omtalte Gadamer (2007) betydningen av førforståelsen eller fordommene, som viser hvordan vi tolker situasjoner ulikt. I motsetning til den psykologiske meningen av fordommer som noe negativt ladet, viste han til fordommer som noe positiv. Fordommene et individ har inngår i den individuelle forståelseshorisonen, og blir forstått som en forutsetning for å kunne forstå.

Utvikling av begrep gjennom refleksjon kan bidra til økt forståelse av den andres livsverden. Ricoeur løfter frem hvordan mennesker handler annerledes når de tilegner seg ny forståelse

(Gustin & Bergbom 2016). Hverdagsspråket er med å forme vår forståelse av virkeligheten, med andre ord er begreper og utvikling av begrep avgjørende for hvordan sykepleieren forstår pasienten eller miljøterapeuten ungdom som bor på institusjon.

Den hermeneutiske sirkel står for hvordan forståelse skapes og gjenskapes ut fra fortolkning og dannelse av mening på bakgrunn av ny fortolkning. Sirkelen står for helheten av det som skjer når vi fortolker en tekst og danner oss en mening ut fra vår fortolkning av avsenders bakgrunn, situasjon og intensjon. Vi vurderer teksten selv og mediet den når oss gjennom, og danner oss en selvrefleksjon.

3.2 Juridiske føringer, forskningsetikk og formelle etiske krav

For å kunne gjennomføre et forskningsprosjekt, er det krav til at forskeren tar hensyn til juridiske føringer, forskningsetikk og formelle etiske krav. Disse hensyn skal ivareta alle berørte parters rettigheter, og sikre krav til forsvarlighet i gjennomføringen av forskningsprosjektet. Tidlig i studiet ble de ulike juridiske føringer og formelle etiske krav som det var viktig å måtte ta hensyn til både før, underveis og etter gjennomføringen av prosjektet undersøkt. Alle ledd med tanke på utvalg, samtykke, forarbeidene, gjennomføring av intervjuene, og behandlingen av dataene som ble innhentet, måtte håndteres med etisk bevissthet om forskningsetiske prinsipper og regler. Dette innebær å tilegne seg kunnskap fra forelesere, pensum og NSD som godkjente søknad om gjennomføring av prosjektet.

Forskningsetikk er et bredt område som det er viktig at forskeren tilegner seg kunnskap om gjennom lesing, drøfting med både veileder, og med medstudenter for å utvikle en dypere forståelse. Valg underveis i gjennomføringen av dette prosjektet gjenspeiler forskerens etiske vurderinger og holdninger til dette området.

For å kunne rekruttere deltakere til et intervju, stilles det krav til utforming av invitasjon til studiet, også kalt *informert samtykke*. Den skal inneholde tilstrekkelig informasjon om prosjektet som gjør at deltakerne skal kjenne prosjektet godt nok. Informasjonen skal være tilstrekkelig til at deltakerne skal kunne ta stilling til om de ønsker å bidra til prosjektet eller ei (Malterud 2018). Invitasjonen som ble utformet til dette studiet inneholdt informasjon om undersøkelsens formål, design, tidsperspektiv og informasjon om behandling av data. Naturligvis ble kontaktinformasjon om forskeren, veileder og høyskolen ble oppgitt, slik at det skulle være enkelt for eventuelle deltakere å ta kontakt for å stille spørsmål.

Informert samtykke bygger på prinsippet om individuell autonomi, som skal respektere menneskers rett og evne til å ta egne beslutninger. Samtykket bør bli gitt skriftlig som en kontrakt mellom forsker og deltaker (Kvale & Brinkmann 2018). I invitasjon til dette prosjektet ble deltakerne informert om at det var frivillig å delta, og om deres rett til når som helst å trekke seg fra undersøkelsen, også etter gjennomført intervjuet. Dette også for å vise at det ikke var juridisk bindende å signere erklæring om samtykke dersom deltaker ombestemte seg underveis.

I utformingen av et informert samtykke er det krav til at deltakerne skal ha informasjon om hva forskeren skal bruke datamaterialet til, hvordan og hvor lenge dette skal lagres, samt deltakernes mulighet til å få adgang til materialet. Slik Kvale & Brinkmann (2018) påpeker innebærer informert samtykke også spørsmålet om hvor mye informasjon som bør gis, og når. I dette studiet ble det vurderte nøye om informasjonen som skulle bli gitt til informantene ble for mye eller for lite. Formålet var å få informasjon om deltakers erfaringer, tanker og opplevelser om hvordan de opplevde og erfarte at det var for ungdom å motta omsorg på barnevernsinstitusjoner. Derfor ble det oppgitt informasjon om dette i informasjonsskrivet som ble utdelt før deltaker signerte samtykkeerklæring. Det ble opplyst at informasjonen skulle lagres et sikkert sted frem til prosjektet ble fullført og avsluttet.

3.3 Utvalg

3.3.1 Inklusjon og eksklusjonskriterier

Etter første godkjenning fra NSD, ble nytt forespørsel om godkjenning sendt der målgruppen for intervjuene ble endret til miljøpersonell som har erfaring med arbeid på barnevernsinstitusjoner. Ifølge NSD var ikke en ny godkjenning nødvendig.

Opprinnelig ble det etablert kontakt med to ungdommer der den ene trakk seg før intervju ble avtalt, og den andre svarte ikke etter første kontakt. Da det ble svært tidkrevende å komme i kontakt med målgruppen, ble problemstillingen justert til å rette seg mot miljøpersonalets perspektiver, fortsatt som et ledd i å utforske hvordan det kan være for ungdom på barnevernsinstitusjoner å motta omsorg etter at det offentlige har overtatt omsorgen for dem.

Utvalget i denne studien ble valgt ut fra følgende kriterier; utvalget måtte være miljøpersonell, sosionomer, vernepleiere, barnevernspedagoger og fagarbeidere. Utvalget måtte

hadde erfaring med arbeid i en eller flere barnevernsinstitusjoner i Norge. Tre ulike barnevernsinstitusjoner i tre ulike kommuner ble kontaktet for å få en hensiktsmessig spredning i utvalget. Dette ble gjort for å få tilstrekkelig variasjon, og for å ikke begrense utvalget til kun en institusjon. Aktuelle institusjonsledere ble kontaktet per telefon. De fikk tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring per e-post. Alle samtykket til å gi informasjonen videre til sine ansatte. Etter knapt en uke tok fire informanter direkte kontakt per telefon for å delta i studien. Telefon numrene ble slettet etter at intervjuene ble gjennomført.

3.3.2 Utvalgsstørrelse

Etter det fjerde intervjuet ble datainnsamlingen avsluttet. Ikke fordi et endelig svar på problemstillingen var funnet, men det så ut som det forelå tilstrekkelig informasjon som dekket problemstillingen som dette prosjektet ville ha svar på. Målet med kvalitativ metode er å gå i dybden på fenomenet og ikke å rekruttere flest mulig deltakere (Polit & Beck 2017). Malterud (2018) sier som en tommelfingerregel, at utvalget skal være passe stort til at den skal kunne belyse vår problemstilling. Fire informanter ble vurdert som et lite utvalg, men tilstrekkelig for å gjennomføre en masteroppgave. De utvalgte informantene gjenspeiler kunnskap om arbeid med ungdommer mellom 13-18 år. Erfaringene gjenspeiler hovedsakelig enetiltak, som er et opphold i en godkjent og kvalitetssikret barnevernsinstitusjon der barn ikke bor sammen med andre barn på grunn av ulike hensyn. Barn i enetiltak trenger spesielt tilrettelagt omsorg og behandling. Informantenes erfaringer gjenspeiler også noe fra gruppetiltak der flere barn bor sammen. Institusjonene informantene hadde erfaringer fra inkluderer både private og offentlige barnevernsaktører. Informasjon om aktørene er anonymisert ved at blant annet alder og kjønn er noe endret, og vil derfor ikke kunne gjenkjennes i verken datamateriell eller i denne masteroppgaven.

3.3.3 Utvalg og prosedyre

I dette prosjektet var det ønskelig å ha et utvalg av informanter som gav tilstrekkelig rik og variert data til at problemstillingen kunne belyses fra ulike sider. Derfor ble det valgt å gjøre et *strategisk utvalg*. I utvelgelsen ble det rettet fokus på det Malterud (2018) sier, at et magert eller skjevt materiale kan gi en begrenset tilgang til det feltet som forskeren vil se på. Målet

med dette prosjektet var å fokusere på opplevelsen av omsorg. Dette skulle være uavhengig av institusjonens geografiske plassering, informantenes alder, kjønn og utdanningsbakgrunn. Eneste kriteriet var at institusjonene ikke skulle være behandlingsinstitusjoner etter Barneverntjenestelovens paragraf 4-24 for ungdommer med rus og/eller psykiske vansker, selv om en blanding av disse nødvendigvis ikke påvirket materialet i en avgjørende grad. Det ble likevel valgt å lage et skille for å begrense temaet tvang og behandling under institusjonsopphold. Malterud (2018) sier at det er viktige forutsetninger å ha feltkunnskap og teoretisk bakgrunn for å forstå hva som er relevante datakilder. I dette prosjektet ble det valgt å fokusere på langtidsplasseringer der omsorgen var overtatt av det offentlige, og ikke midlertidige plasseringer, selv om en langtidsplassering kan endre seg til å bli midlertidig, for eksempel med hensyn til utilsiktede flyttinger av ulike grunner.

3.4 Forberedelser og gjennomføring av intervju

Når en skal gjennomføre et intervju, er det viktig å gjøre noen forberedelser i forkant. I dette prosjektet var det viktig å bli kjent med det tekniske utstyret som skulle bli benyttet. Derfor ble testintervju gjennomført med lydopptaker, dette var også for å øve på å gjennomføre et åpent intervju med temaet omsorg i fokus.

Som forsker må en i forkant av intervjuene være bevisst på at en kan påvirke informanten og dermed intervjuets innhold. Det er viktig å forsøke å være så nøytral som mulig for å få frem en mest mulig fri fortelling fra informantene, selv om en total nøytralitet ikke er mulig fordi vi alltid bringer med oss en ryggsekk som påvirker vår måte å forstå på. Denne ryggsekken består av, som Gadamer (2004) sier, vår forforståelse av bevisste og ubevisste deler som et tolkningsgrunnlag. En kan ikke se bort fra sentrale historiske og individuelle forutsetninger og erfaringer som påvirker dette tolkningsgrunnlaget (Malterud 2018). Dette grunnlaget, altså forforståelsen, er viktig å være bevisst på, slik at en etterstreber en bevissthet rundt hvordan en som forsker har påvirket intervjuresultatet. Når en skal forske er det viktig å være bevisst på kroppsspråket, gjennom hvordan en sitter, hvordan en uttrykker seg, gjennom stemmeleie, mimikk og hvordan en puster. Dette vil være en øvingssak fra første stund, og etter hvert gjennomførte intervju vil det bli enklere å være en behersket intervjuer, sett i forhold til det første intervjuet.

Intervjusituasjonens rammer kan være avgjørende for å skape gode historier om det

intervjueren vil forske på. *“Forutsetninger for å etablere rike og relevante empiriske data er at deltakeren kjenner seg trygg og ivaretatt, og at samtalen foregår uten at intervjueren har svarene klare på forhånd.”* (Malterud 70:2018). Malterud (2018) fremhever betydningen av å lytte med et åpent sinn for å kunne oppfatte det nye og uventede, at dette er en metodisk kompetanse som kan læres og utvikles. Under dette prosjektet var det viktig å hele tiden ha fokus på å ha et åpent sinn ved intervjusituasjonene. Dette ble gjort ved å lytte uten å forstå for raskt eller tillegge intervjudeltakerens fortelling noe mening. I denne sammenheng var det viktig som forsker å være bevisst den individuelle forforståelsen som person, barnevernspedagog og forsker. Den grunnleggende teoretiske forståelsesrammen som barnevernspedagog var tilknytningsteoretisk. Det var en kontinuerlig prosess å forsøke å tenke omsorgsvitenskapelig og legge psykologiske teorier i parentes. Derfor var det viktig å hele veien være i drøfting med medstudenter og veileder, som bidrog med sine refleksjoner.

Det første intervjuet ble gjennomført dagen etter at den første informantet ønsket å delta i prosjektet. Det ble avtalt å gjennomføre et intervju med informant nummer to uken etter. De to siste intervjuene ble gjennomført på en og samme dag, kort tid etter de første intervjuene. Alle intervjuer unntatt en ble gjennomført på utdanningsstedet, det ene intervjuet ble gjennomført på informantens arbeidsplass. Alle intervjuene en varighet under 45 minutter.

Under gjennomføring av intervjuene ble det brukt noen minutter til kontaktetablering mellom intervjuer og informant. Intervjuguiden lå tilgjengelig, men spørsmålene ble ikke brukt etter kronologisk rekkefølge da det var viktig å la informantene selv fortelle det de ønsket. Det var ikke behov for å styre spørsmålene etter intervjuguiden da informantene hadde utfyllende fortellinger om deres erfaringer og opplevelser.

Alle informantene gav uttrykk for at de opplevde intervjusituasjonen som en god opplevelse. Under gjennomføringen virket det i noen øyeblikk at det var noe diffust for informantene hva den opprinnelige problemstillingen var. Flere opplevde at de snakket seg bort fra problemstillingen, selv om det i forkant ble forsøkt å trygge de på at intervjuet ønsket å ta utgangspunkt i informantenes frie fortelling om deres tanker, erfaringer og opplevelser. Informantene ble også informerte om at forsker ikke var ute etter et konkret svar på et konkret spørsmål, men ønsket heller å lytte til deres erfaringer rundt temaet.

Gjennom alle intervjuene var det viktig å ha et rolig kroppsspråk, selv om dette var noe utfordrende siden temaet engasjerer stort. Det var likevel en gradvis merkbar utvikling fra det

første til det siste intervjuet. Som forsker var det hele tiden viktig å være bevisst på rollen, og den makten som ligger i å kunne velge hvilke spørsmål som skal stilles til informantene. I denne rollen ligger det i tillegg en makt til å velge når, hvor og hvordan oppfølgingsspørsmålene skal stilles. Dette fører naturligvis til at forskeren bestemmer hvilken informasjon som kommer i forgrunnen.

Informantene hadde innholdsrike fortellinger om sine erfaringer i møte med ungdommer på barnevernsinstitusjoner. Ettersom målet med dette prosjektet var å utvikle dypere kunnskap om en avgrenset del av disse fortellingene, var det viktig å få frem mer av noen av enkeltdelene. Når noe fremheves, vil derfor andre ting forsvinne i bakgrunnen. Dersom en annen forsker intervjuet de samme personene og stilte de samme spørsmålene, kunne det være at han eller hun fikk ulikt svar enn det som kom frem i dette prosjektet. Dette viser betydningen av å være bevisst forskerens for forståelse, og hvordan denne er med på å påvirke utvikling ny forståelse. Det er ikke mulig å være helt objektiv i møte med informantene ettersom forsker selv er et subjekt med egne erfaringer og opplevelser.

3.4.1 Behandling av data

Lyddopptaker ble benyttet under gjennomføring av intervjuene. Lydfilene ble transkribert og datamaterialet ble anonymisert umiddelbart. Lagring i Høyskolen på Vestlandet sin forskningsserver for å sikre at uvedkommende ikke fikk tilgang var dermed ikke nødvendig, noe som var planlagt i forkant av intervjuene. Datamaterialet ble anonymisert ved at informasjon som kunne føre til identifisering av informantene ble noe endret. Arbeidssted, alder og kjønn er noe av informasjonen som er endret for å sikre anonymitet.

3.5 Diskusjon om metode

I denne delen av oppgaven drøftes metodens relevans med et kritisk blikk på prosjektets gjennomføring.

3.5.1 Metodens relevans

I dette prosjektets hensikt var å forske på begrepet omsorg, som er et veldig vidt og

individuell begrep. Det ble naturlig å velge semistrukturerte intervjuer som en kvalitativ metode. Systematisk tekstkondensering ble gjennomført i en tverrgående analyse av datamaterialet for dette prosjektet.

Denne metoden slik Malterud (2018) sier, egner seg godt for strategisk innsamling, organisering og fortolkning av tekstlig materiale fra samtaler, observasjoner eller skriftlig kildemateriale.

Målet med dette prosjektet var å få innblikk i meningsinnholdet i sosiale og kulturelle fenomener, slik det oppleves for de involverte. For å samle kunnskap om ungdommenes omsorgssituasjon på barnevernsinstitusjoner, var det hensiktsmessig å ha semistrukturerte intervjuer med personal om deres opplevelser og erfaringer som omsorgspersoner for ungdommene mens de bodde der. Innsamling gjennom denne metoden gav informantene muligheten til å snakke fritt innenfor rammen av prosjektet. Det virket som at denne fremgangsmåten gjorde det mulig å få et bredt informasjonsgrunnlag som gav et godt innblikk i personalets erfaringer om ungdommenes omsorgssituasjon.

3.5.2 Forskerens forforståelse

“Forforståelsen er den ryggsekken vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet, før prosjektet starter.” (Malterud 44:2018) Da jeg gjennomførte intervjuene hadde jeg min forforståelse med bakgrunn i bachelor i barnevernspedagog studie og en videreutdanning, erfaring som miljøterapeut på ulike barnevernsinstitusjoner i to ulike byer, (og arbeid i et lavsikkerhets fengsel), og senere som kontaktperson i barneverntjenesten. Jeg hadde god kunnskap om feltet generelt, men hadde ikke arbeidet i statlig barnevernsinstitusjoner, og manglet erfaring fra akuttsenter, selv om akutte plasseringer også kunne forekomme i institusjoner som ikke var definert som akuttsentere. Jeg hadde med meg en flerkulturell bakgrunn som naturligvis også er en del av min forforståelse. Etter 3 år som deltidsstudent i masterstudiet hadde jeg med meg omsorgsvitenskapelig teorigrunnlag i tillegg til den ovennevnte bagasjen. Malterud (2018) sier at innholdet i vår bagasje med vår forforståelse påvirker hele veien måten vi samler, leser og tolker våre data. Hun påpeker viktigheten av å være bevisst denne bagasjen med vår forforståelse, da denne enten kan gi næring og styrke prosjektet, eller i verste fall være en tung bær som gjør prosjektet vanskelig fordi alt vil da handle om det vi har med oss. I

så tilfelle kan vi bli hindret i å se det vi burde ha sett underveis i forskningsprosjektet. Jeg måtte under hele prosjektet være bevisst min forforståelse, at prosjektet ikke skulle handle om mine erfaringer som personal på barnevernsinstitusjoner, men om informantenes erfaringer som de valgte å dele med meg. Dette krevde en kontinuerlig bevisstgjøring og fokus. Jeg visste før prosjektet startet, at omsorg kunne være et betent kapittel i livene til mange av ungdommene på institusjon, og at det var sårbar ungdom med mange negative omsorgserfaringer som bodde der. I tillegg var jeg bevisst på at det å være personal på institusjon kunne være en svært krevende oppgave. Jeg visste også at turnus ordningen kunne være belastende for ungdommene, og for relasjonsdannelsen mellom dem og de ansatte.

3.6 Design

Semistrukturert intervju som ble benyttet til å innsamle data, var en velegnet metode for å dekke problemstillingen for dette prosjektet. Denne metoden gav informantene muligheten til å dele sine erfaringer, og samtidig gå i dybden på deres tanker og opplevelser omkring hvordan det kan oppleves for ungdom å motta omsorg mens de bodde på institusjon. Intervjuguiden ble tilpasset hver enkel informant, da ikke alle spørsmålene var naturlig å stille. Noen av informantene delte så mye at det var ikke nødvendig å bruke intervjuguiden. Jeg opplevde at jeg hadde mulighet til å kvalitetssikre data gjennom å spørre informantene om de kunne fortelle hva de la i de ulike utsagn, og ved å gjenta det de sa for å sikre at jeg hadde forstått de riktig. Malterud (2018) sier at de mest robuste materialet skapes gjennom at informantene deler konkrete historier. Jeg spurte informantene om konkrete eksempler, som førte til at de delte konkrete historier om livet på institusjonen. På denne måten opplevde jeg å kunne gå i dybden på fenomenet omsorg på barnevernsinstitusjoner via informantenes erfaringer. Gjennom et semistrukturert intervju opplevde jeg at det ble skapt en trygg arena der informantene synes å oppleve seg sett og ivaretatt. Tanken bak dette valget var en forestilling om at det ville være lettest mulig for informantene i dette studie å dele konkrete historier i et semistrukturert intervju, enn i et gruppeintervju. Et gruppeintervju består ideelt sett av 6-10 personer, der det er viktig å få frem mange forskjellige synspunkter om et emne (Kvale & Brinkmann 2018). Gruppeintervju kan mobilisere assosiasjoner, og gruppedynamikken kan skape andre fortellinger enn dem vi ville ha fått på tomannshånd, men gruppedynamikken kan også stenge for avvikende synspunkter og hindre at sensitive opplysninger kommer frem (Malterud 2018). I en semistrukturert intervju derimot, får

forskeren muligheten til å få innsikt i opplevelser og erfaringer hos enkeltindivider, og dermed muligheten til å kunne gå i dybden på disse uten at andre er til stede. Målet med valget om å benytte semistrukturert intervju var, slik Flanagan (1954) og Bradley (1992) sier, å få frem den rikeste kunnskapen vi får tak i ved å invitere deltakerne til å dele sine erfaringer i form av konkrete hendelser, slike hendelser som leder til opplevd historie som hadde en spesiell betydning angående en bestemt sak (Malterud 2018),

3.6.1 Validitet og reliabilitet

Kvale (1996) sier at “to validate is to question” (Malterud 2018:192). For å sikre validitet i dette prosjektet har jeg stilt spørsmål om relevans gjennom alle ledd. Dette kan, som Malterud (2018) sier, åpne opp for viktige overveielser angående *gyldighet*. Etter at materialet ble analysert, ble problemstillingen justert. Relevant teori som ble brukt i drøftingen ble supplert underveis. Under analysen ble de ulike delene satt sammen, splittet og satt sammen igjen, for å kunne utvikle ny og dypere forståelse av det innhentede materialet. Alle ledd i prosessen har jeg forsøkt å være oppmerksom og konsekvent i gjennomføringen med hensyn til valgt metode. Dette innebar å hele tiden se frem og tilbake i analyseprosessen, for å sikre at utsagnene som ble plukket ut i de formulerte temaene kunne føres tilbake til den opprinnelige meningen.

3.6.2 Analyse

Kvalitative analysemetoder inndeles på mange forskjellige måter, og det er mange likheter og noen viktige forskjeller mellom disse metodene (Malterud 2018). En veldig forenklet måte å forklare disse forskjellene på er hvorvidt vi leser data på langs eller på tvers i analysen. Begge analysemetodene krever forskjellige fremgangsmåter der langsgående analyse kjennetegnes av at forskeren følger et eller noen få forløp over tid, mens i tverrgående analysemetoder, som de fleste kvalitative studier fra medisin og helsefag gjennomføres med (Malterud 2018), sammenfattes informasjon fra flere deltakere om likhetstrekk, variasjoner og forskjeller i følelser, erfaringer eller holdninger. Resultatene fortolkes og sammenfattes.

Første trinn i analysen var å bli godt kjent med materialet ved å lese nøye gjennom alle intervjuene og lytte til opptakene. Malterud (2011) viser til Giorgis beskrivelse av

analyseprosessen med fire trinn i gjennomføringen:

1. Helhetsinntrykk
2. Meningsbærende enheter
3. Kondensering
4. Sammenfatning

Disse trinnene er hovedstrukturen i analysemetoden systematisk tekstkondensering. For å ha et godt grunnlag for sammenligning av ulike mønstre, er det viktig å få en nær kontakt med innholdet i data, slik Thagaard (2013) påpeker. Det var viktig å bruke lang tid på å bli kjent med den informasjonen som ble innhentet fra informantene. I kvalitative analyser bør forskeren, slik Thagaard (2013) fremhever, veksle mellom helhetlige perspektiver og studier av de enkelte delene. Analyseprosessen virket i starten veldig stor og uoversiktlig. For å utvikle en helhetlig og nyansert bilde av intervjuene var det nødvendig å veksle mellom ulike nivåer i analysen, dette og for å forebygge et ensidig fokus på de enkelte kontekstuelle enhetene i materialet og for å forebygge at jeg mistet den overordnede forståelsen.

Første trinnet i analysen, som også blir kalt *naiv forståelse*, var det viktig å lese gjennom alle 4 intervjuene flere ganger før *koding* av teksten kunne starte. Jeg var forberedt på at min utdanning og arbeidserfaring ville påvirke mine forventninger og forståelse av det innhentede materialet. Selvsagt var min forståelse farget av de teorier jeg hadde tilegnet meg både i tidligere studier, men også gjennom min kontakt med kollegaer og ungdommer på barnevernsinstitusjoner. Egne erfaringer tilsa at det kunne være utfordrende å være en omsorgsperson på barnevernsinstitusjoner. I tillegg var jeg av den oppfatning at det var økt behov for kunnskap som kunne forbedre omsorgssituasjonen for ungdommene.

I den naive forståelsen var det viktig å forsøke å se hva informantene ønsket å fortelle, og hvordan de forsøkte å fortelle det. Selv om informantene fikk stilt de samme spørsmålene, virket det som at alle hadde ulik måte å vektlegge sine erfaringer på. Noen tema var fremtredende enn andre. Det virket som at svarene informantene gav handlet i betydelig grad om ungdommenes tidlige negative omsorgserfaringer og betydningen av dem. Videre handlet det om informantenes erfaringer om at en institusjonsplassering ikke var en optimal omsorgssituasjon for flere ungdommer. Det som gikk igjen i alle intervjuene var også at det å være personal på en barnevernsinstitusjon opplevdes som en svært krevende oppgave. Turnus ordningen gjorde det vanskelig å bygge en god relasjon til ungdommene fordi personal var

utilgjengelig i sine friperioder.

Etter den naive forståelsen ble materialet *dekontekstualisert* (Malterud 2018). I dette trinnet av analysen var det viktig å studere materialet for å se hvilke likheter det var mellom dem, dette betyr å se etter elementer i materialet som sier noe om det samme. Disse like elementene dannet grunnlaget for det som kalles *meningsbærende enheter*. I trinn 1 hadde jeg allerede gjort meg tanker om hvilken kategori som ville være fremtredende ut fra innholdet i intervjuene. Jeg forsøkte likevel å være åpen for nye kategorier ved å forsøke å sette min for forståelse til side, i tråd med den fenomenologiske forståelsen (Malterud 2018), selv om dette var veldig utfordrende.

De *foreløpige temaene* som ble identifisert var følgende;

1. Ungdommene erfarte mange flyttinger og omsorgspersoner å forholde seg til.
2. Personal erfarte institusjonalisering som fenomen hos ungdommene, som en naturlig tilpasningsstrategi.
3. Personal erfarte at systemet/organiseringen gjorde det vanskelig å gi ungdom opplevelsen av god/varm/kjærlig omsorg.
4. Personal mente at ungdommene hadde behov for å ha kjærlige omsorgspersoner som tålte å stå i deres utfordringer.
5. Personal fremhevet viktigheten av at ungdommene hadde behov for å føle at de hørte til.
6. Personal vektla ungdommenes behov for å vokse opp i en varm atmosfære/følelse av å ha et hjem.
7. Personal erfarte at ungdommene opplevde en slags rotløshet.

De *meningsbærende enhetene* ble sortert i følgende *kodegrupper*;

1. Rammene som hindrer god omsorg.
2. Handlinger som oppleves av ungdommen som god omsorg.
3. Reaksjoner fra ungdommene/uttrykk.
4. Hva miljøterapeuter tenker er god omsorg.
5. Opplevelsen av rommet mellom ungdom og de ansatte.

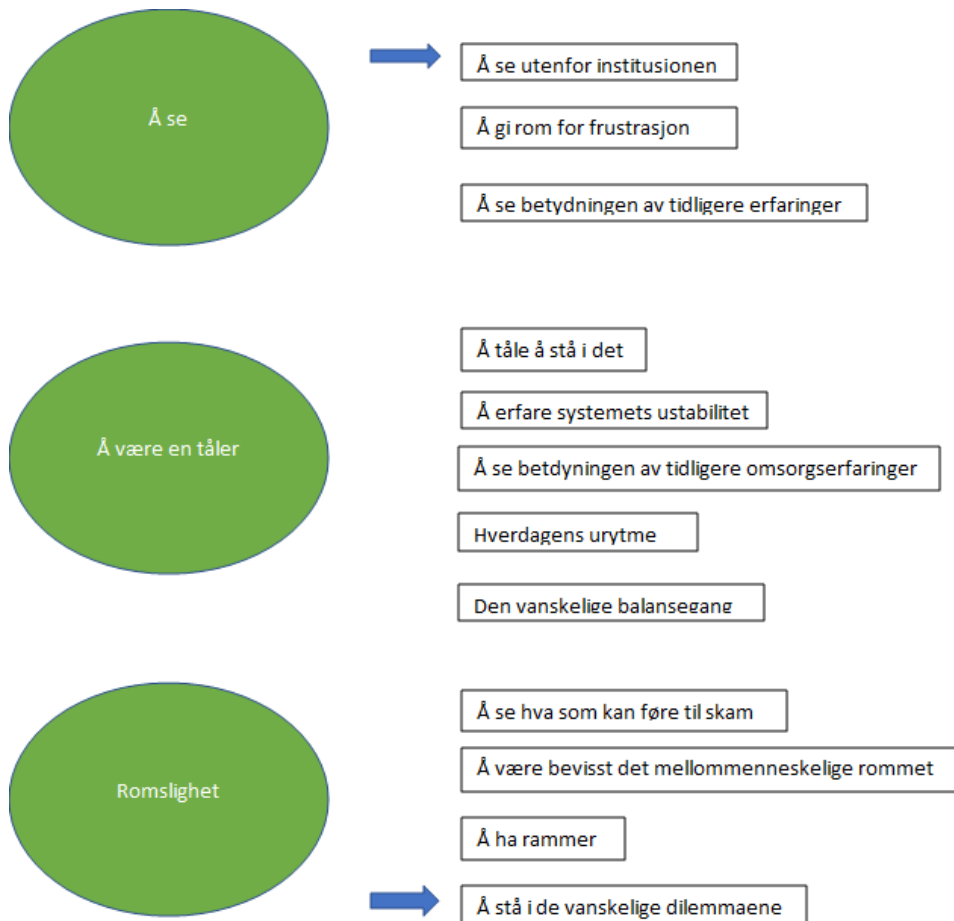
Etter å ha studert materialet nøye og sortert de meningsbærende enhetene under de ulike kodegruppene, startet prosessen med å *abstrahere* og sammenfatte det disse tekstelementene

til sammen kunne fortelle noe om. I en slik prosess med et fenomenologisk utgangspunkt, var det viktig å ha gjennomgående fokus på å være sensitiv for informantenes fortellinger og deres opplevelse av deres livsverden. Det var viktig å hele tiden være undrende, åpen og ikke tolke deres fortellinger eller blande mine tanker om hva de egentlig prøvde å fortelle. For å kunne klare dette var det viktig å drøfte prosessen med veileder, samt å ha et kontinuerlig kritisk blikk til gjennomføringen av de ulike trinnene i analysen.

I trinn 4 rekontekstualiseres fortolkningene og utformes som en syntese og presentasjon av den nye forståelsen som et resultat av hele forskningsprosessen. Det siste trinnet i analysen innebærer slik Malterud (2018) sier, at forskeren nøye vurderer om tolkningene fremdeles står i forsvarlig sammenheng med den helheten de er hentet ut fra. Da intervjuene ble gjennomført, var utgangspunktet å få innsikt i, via personal, hvordan ungdommene opplevde å motta omsorg på barnevernsinstitusjoner. Etter at materialet ble analysert, synes materialet å gi mer innsikt i hva som fremmer og hemmer god omsorg på institusjon. I alle temaene som ble identifisert, var det en dobbelthet som ble synlig. Denne dobbeltheten ble behandlet for seg i starten av arbeidet, men ble flettet inn i de tre hovedtemaene da dette virket mer naturlig ut fra innholdet.

4 Resultater/Funn

I denne delen av oppgaven presenteres prosjektets resultater. Resultatene ble illustrert i en enkel tabell nedenfor, og gir en fremstilling av de tema og subtema som ble identifisert i analysefasen. Analyse av datamaterialet resulterte i tre tema; Å kunne se, å være en tåler, romslighet.

Temaene som ble formulert i analysen, resulterte i en omformulering av hovedproblemstillingen da analysen var i slutfasen. Problemstillingen “Miljøterapeutenes tanker om hvordan det oppleves av ungdommer å motta omsorg under opphold på barnevernsinstitusjoner i Norge”, ble omformulert til

“Basert på miljøpersonalets erfaringer – hva fremmer og hemmer omsorg for ungdom i barnevernsinstitusjoner? Hva tenker, erfarer og opplever miljøpersonale.

Spørsmålet jeg stilte intervjudeltakerne, gav svar på den omformulerte problemstillingen mer enn den opprinnelige problemstillingen. Hvordan spørsmålet ble gjort om til hva, og rammet bedre inn de svarene som deltakerne bidro med i denne oppgaven.

Svarene informantene gav til de spørsmålene som ble stilt, gav nyttig og utfyllende informasjon om hva informantene anså som god omsorg, og hva de tenkte ungdommene opplevde som god omsorg, ut fra informantenes perspektiver. Informantene beskrev faktorer som fremmet og hemmet deres omsorgsutøvelse og deres tanker om ungdommenes opplevelse av den. Resultatet ble todelt, hva som fremmer og hva som hemmer omsorg på

institusjonene.

Omsorgsfremmere var handlinger og faktorer som bidrog til utøvelse av god omsorg, omsorgshemmere var ulike faktorer som hindret god omsorg. Alle informantene hadde fylldige beskrivelser om hva de tenke var god og mindre god omsorg på institusjon. De hadde gode eksempler på øyeblikk der de opplevde at de gav god omsorg. I tillegg hadde de utfyllende beskrivelser av hindringer på individ- og systemnivå som stod i veien for utøvelsen av god omsorg. Dilemmaer i hverdagen som oppstod ble også beskrevet som hindringer i denne sammenheng. Å være en omsorgsgiver i offentlig regi, på en barnevernsinstitusjon, ble beskrevet på en måte som kan se ut som det å stå i spagat mellom det en tror og vil gjøre ut fra det som er til det beste for en ungdom, og det som det blir til at omsorgsgivere gjør ut fra rammenes og situasjonens begrensninger og tilstand. Informantene jobber for at ungdom skal få god omsorg, men opplever mange utfordringer. Disse utfordringene synes å vise at det er en del forutsetninger for en god omsorgssituasjon, som ikke er til stede. Summen av informantenes fortellinger viser at å være en ansatt på en barnevernsinstitusjon ikke er en enkel oppgave. Den krever nøye refleksjon og kontinuerlige overveininger om ulike små og store valg.

4.1 Å vise bekreftelse

Informantene opplevde hindringer i arbeidshverdagen, som gjorde at de ikke klarte å gi god nok omsorg til ungdommene. De delte fortellinger om hvordan omsorgssituasjonen burde være. De erfarte at hindringene var både på individ og systemnivå, at disse gjorde det vanskelig å få institusjonen til å føles som et hjem. Informantene viste til egne erfaringer, opplevelser og ungdommenes reaksjoner på institusjonen. Alle informantene erfarte at ungdom opplevde ustabilitet i den omsorgen de fikk, som følge av at det var så mange forskjellige omsorgspersoner rundt de. Dette beskrev de slik; *“Det er åtte personer han forholder seg til, i tillegg kommer vikarene, det er vanvittig mangen.”* *“Kontinuerlig bytte av folk, inn og ut. Det tror jeg mange opplever som et brudd.”*

Alle informantene beskrev at å få ungdommen til å oppleve at de ble sett som en viktig del av omsorgen i hverdagen. Informantene opplevde at dette handlet om at ungdommen opplevde at de ble tatt vare på, at personalet brydde seg om de, og at de følte å bety noe. Dette ble beskrevet som motsatsen til at ungdommen opplevde at de kun var til oppbevaring på

institusjonen. En informant beskrev dette slik; *“Han liker veldig godt å bli tatt vare på. Særlig den fysiske delen med å få en klem, stryke på armen, bli vertet opp, det å få servert middag. Han andre var litt mer tilbaketrukket. Der var det bare å være der, tilstede, god nok omsorg for han.”* *“Ungdom sammenligner hva de synes er bra og hva de synes er dårlig omsorg. Hun er veldig opptatt av at vi skal uttrykke glede, at vi skal være begeistret på hennes vegne, på hennes prosjekter spesielt.”*

Informantene erfarte at det å se enkeltmennesket, og det å møte ungdommen på deres premisser var viktig for opplevelsen av å føle at en ble sett og forstått. Viktigheten av å vise forståelse for ungdommenes behov ble beskrevet av informantene med stort engasjement. Flere informanter fremhevet viktigheten av å vise ungdom at de var glade i dem. Eksempler som ble nevnt i forbindelse med dette var at ungdommen hadde rett til at noen var glad i dem, og om en ikke klarte å bli glad i ungdommen måtte en hvert fall late som. Et annet eksempel var betydningen av å gi en klem til ungdommen før leggetid for å fremme trygghet før natten.

“Alle barn skal få høre at vi er glade i dem, før de legger seg, uansett hvor kleint eller rart det vil være. Han forrige har gitt uttrykk for, ett år etter at jeg møtte han nå, at han likte det, egentlig.”

Flere informanter uttalte viktigheten av å møte ungdommenes behov ut fra deres utviklingsnivå. Dette ble beskrevet som et viktig ledd i deres opplevelse av å bli sett og det å oppleve å motta god omsorg. Personal opplevde at ungdom viste tydelig hva som var deres behov, og reagerte når personal ikke møtte de på disse behovene. Dette beskrev personal slik; *“Han liker å leke som et yngre barn. Noen har satt ned foten og sakt det har jeg ikke lyst til, eller det er du for gammel til. Da har han gitt uttrykk for at han virkelig ikke synes det er greit med de voksne. Andre har møtt han på det, og da tror jeg han føler seg ivaretatt.”* *“Vi kan springe rundt et bord i ti minutter og tøyse og tulle, lek som han har gått glipp av som barn. Han har parallell- lekt hele tiden, aldri lært seg hvordan samhandling fungerer, så da må vi gjøre det, med han.”*

4.1.1 Å se utenfor institusjonen

Informantene opplevde at det å ta ungdommen ut fra institusjonen var en god aktivitet der ungdom opplevde normalitet. Flere informanter opplevde at ungdom oppførte seg annerledes

når de ikke var fysisk inne på institusjonen. Det ble beskrevet erfaringer med at det var mulig å ha et mye mer positivt samspill med ungdommen ute der det ikke var påminninger om at ungdommen bodde på institusjon. På institusjonen opplevde personalet at ungdom omtalte de de som “personalet som er på meg”, mens når de var utenfor institusjonen erfarte flere at det skjedde en betydelig endring. Dette viser betydningen av det språket som brukes av voksne som forbilder for ungdommene, og ordene de velger å bruke for å beskrive virkeligheten. Dette kan sammenlignes med sykehuskontekst der syke innlagte mennesker blir omtalt som pasienter. Her vil hvem som skal ha ansvaret for hvilken pasient ofte uttales som “personalet som er på meg”. I omsorgsvitenskapen omtales betydningen av språket og de begrepene som blir valgt i det daglige (Kirkvold, Nortvedt & Alvsvåg, 1993). Språket gjenspeiler holdninger og må bygge på en bevisst holdningsmessig begrunnelse. Ungdommenes omtale av personalet som personal, kan forstås som et økt behov for bevissthet rundt språket som blir brukt av personalet.

Flere informanter hadde positive opplevelser med å ta ungdommen med ut på tur. Da kunne det virke som om det var ungdom og deres foreldre som var ute. Informantene opplevde at ungdommen ikke ble påminnet institusjonstilværelsen når de var utenfor institusjonen. Om dette uttalte en informant:

“Når jeg var alene med denne jenta som var litt institusjonalisert, tenker jeg å ta henne ut fra institusjonen og disse rammene og alle gjøremålene, og bare gjøre helt sånn barnslige ting, tenker jeg var litt omsorg, det å få være barn”.

En informant erfarte at en ungdom som kunne være svært negativ inne på institusjonen kunne være helt annerledes ute på tur. Flere informanter påpekte viktigheten av å ta ungdommene ut av institusjonen for å kunne se ulike sider av dem. Flere erfarte også at det var mye mer positivt å være sammen med ungdommen ute enn inne på institusjonen.

“Når vi gjør noe som han synes er kjekt tror jeg han opplever det som veldig god omsorg. Når du spør hva vi kan gjøre for at du skal ha det bedre, så er det mer av det han synes er kjekt. Så vi er mye på tur i fjellet.”

“Jeg har sett veldig stor forskjell. Han kan til tider være negativ, klage mye. Men når vi er på tur så er han positiv fra start til slutt.”

4.1.2 Å gi rom for frustrasjon

Flere informanter beskrev ungdom på institusjon som frustrerte. De beskrev en tendens hos personalet til som regel å korrigere ungdommen litt for raskt, og dermed å lukke rommet som ungdommen trenger for å kunne gi uttrykk for frustrasjon.

«Ungdommer har en tendens til å bli litt kontroversiell når de blir provosert av noe, de kan si noe som er veldig voldsomt, de mener det egentlig ikke.»

Informantene beskrev erfaringer med at når informantene viste romslighet så førte det til refleksjon hos ungdommen. Når informanten gikk inn og korrigerer med en gang før ungdommen fikk snakket ut, erfarte informantene at det som regel førte til opplevelse av motstand hos ungdommer. Det mellommenneskelige rommet blir smalt og stenges for refleksjon. En miljøterapeut uttaler om romslighet:

“Det kan bli frustrasjon om personalet med en gang korrigerer ungdommen. Om personalet lar han snakke ut blir han roligere.”

Å gi rom for frustrasjon blir altså beskrevet som god omsorg, samtidig som det åpner opp for muligheten til å gi enda mer god omsorg. Å være tilbaketrukket og lyttende blir beskrevet som en viktig holdningssett i arbeidet med ungdom som bor på barnevernsinstitusjoner. En informant opplevde at ungdom var svært sensitiv for de voksnes kroppsspråk og reaksjoner på institusjonen, informanten refererte til viktigheten av å huske betydningen av ungdommenes tidligere livserfaringer. Informantene fremhevet viktigheten av å forstå årsaken til ungdommens atferd:

«Jeg har møtt behovet for kjærlighet i situasjoner som er veldig vanskelig. Istedenfor å bruke ord, gjennom handling eller å slå ting. Etterpå blir det en voldsom reaksjon der de søker nærhet. Det er dårlige strategier, men det er de de kan.»

4.1.3 Å se betydningen av tidligere erfaringer

Alle informantene vektla at ungdommene de hadde hatt ansvar for hadde opplevd grov omsorgssvikt. Informantene var bevisst på at dette var en negativ omsorgserfaring ungdommene hadde. Manglende trøst ble nevnt. Flere informanter hadde erfart at ungdommens tidligere erfaring av manglende trøst ble til en sårbarhet. At ungdommene hadde

erfaringer med manglende trøst fra sine biologiske omsorgspersoner, virket negativt inn på deres evne til å motta omsorg på institusjonen. Informantene tenkte at opplevelser knyttet til fravær av trøst hadde forårsaket utrygghet og opplevelsen av å ikke bli møtt. Flere informanter erfarte at dette krevde at de viste særlig varsomhet i møte med ungdommenes reaksjoner når de skulle utøve god omsorg. Flere nevnte det å møte den andre der han/hun er som en viktig egenskap hos omsorgspersoner på institusjonene. Et eksempel på dette var denne uttalelsen:

“Vi forklarer han hver gang, ikke bare tenke at dette har skjedd før, det er veldig lett å tenke at, han trenger kanskje å høre det hundre femti ganger. For han lærer veldig lite av erfaring.”

Informantene erfarte at det var viktig med gjentakelser for å kunne skape trygghet hos ungdommer. Tålmodighet og toleranse ble nevnt som en viktig egenskap for å kunne gi god omsorg, og for å kunne møte ungdommene der de er.

4.2. Å være en tåler

4.2.1 Å tåle å stå i det

Flere informanter fremhevet betydningen av å være en stabil voksen for å kunne fremme ungdommenes opplevelse av trygghet etter at de ble plassert på institusjon. En stabil voksen ble beskrevet som en som tåler å stå i utfordringene ungdommen har. En informant nevnte det å lytte til ungdommens fortellinger selv om ungdom kanskje har fortalt den samme historien mange ganger. Å tåle å stå i utagering og vanskelige situasjoner ble også nevnt som viktige elementer i det å være en tåler.

«Det er hoved tingen, at vi skal kunne se bak atferden.»

Viktigheten av å tåle å gi ungdommen tid før de godtok nytt personal ble nevnt av flere.

«Det var vel ikke før det hadde gått rundt et halvt års tid, de hadde vanskelig for å godta nye personer».

«De følte seg litt forlatt, de var nok ikke mye mottakelig for nye personer.»

4.2.2 Å erfare systemets ustabilitet

Flere informanter erfarte at ungdom opplevde det som ustabil at personalet gikk hjem etter to, tre dager.

«De hadde ikke en eller to personer å forholde seg til, men kanskje opp til fem som tok seg av omsorgen og byttet på det. Det var ikke alltid en like rød tråd gjennom dagen som det burde.»

Informantene opplevde at ungdommene tok det som en avvising at personalet dro hjem. Flere informanter påpekte at deres utilgjengelighet i friperiodene kunne oppleves av ungdommen som et brudd i relasjonen, og skape opplevelse av ustabilitet. I tillegg var det alltid en mulighet for at personale kunne slutte i jobben av ulike grunner, og dette nevnte en informant på som en mulighet for at ungdommen kjente på. Utforming av turnus, gjennomtrekk av personal og sykemeldinger ble trukket frem som hemmende for opprettholdelsen av stabilitet rundt ungdommene.

«Et fosterhjem der begge hadde vært frikjøpt hadde vært bedre for jenta. Jeg tror det hadde kostet samfunnet mindre. For det var ganske mye sykemeldinger.»

Informantene erfarte at det kunne være mye slitasje hos personalet som en følge av arbeidets art, og dette ble utdypet med at arbeid på institusjon kunne være ganske intenst og krevende.

«Merker når man er trøtt og sliten, og for å i det hele tatt kunne drikke en halv kopp kaffi og få puste litt så fikk hun se litt ekstra på film.»

4.2.3 Å se betydningen av tidligere omsorgserfaringer

Flere informanter beskrev ungdommers erfaringer med ustabilitet før de ble plassert på institusjon, og refererte til gjentatte flyttinger fra biologiske foreldre til ulike fosterhjem, og så til institusjon(er). Alle informantene var enige i at det kunne oppleves som ustabil for ungdom på institusjon å forholde seg til mange omsorgspersoner som tenkte forskjellig og gjorde ting forskjellig.

Tidligere negative omsorgserfaringer ble trukket frem som en sårbarhet som satt i kroppen hos ungdommene. Gjentatte brudd i nære relasjoner ble trukket frem av flere informanter som en negativ omsorgserfaring. Informantene erfarte å få sterke reaksjoner fra ungdommene når

de for eksempel hadde hatt fri i en uke og kom på jobb igjen. En opplevde at det kunne ta flere dager før ungdom ønsket å snakke med informanten igjen. Informantene erfarte at negative omsorgserfaringer var noe de måtte vise hensyn til for å forstå ungdommens reaksjoner.

4.2.4 Å balansere i hverdagens rytme

Flere informanter opplevde at deres tilgjengelighet for ungdommene kunne være problematisk og unaturlig. De beskrev en ubalanse mellom personalets rytme i forhold til ungdommenes rytme. En informant fortalte at det oppstod dilemma når deres arbeidstid var fra tidlig morgen til sent på kveld, mens ungdom kunne snu døgnet og være oppe på natten, sove langt ut på dagen og stå opp på ettermiddagen. Personal erfarte at når ungdom stod opp, så forventet de full oppmerksomhet fra de ansatte på institusjonen. De ansatte derimot kunne kjenne på redusert energi etter flere krevende døgn på jobb. Flere som ble intervjuet til denne oppgaven opplevde at det var en utfordring mellom ungdommens behov og personalets arbeidstid og oppgaver. Noen informanter opplevde at de ikke kunne gi uttrykk ovenfor ungdommen at de var trett og uopplagt, da ungdommens behov alltid skulle komme først. Om dette uttrykket en informant at det var viktig å fortelle ungdommen hvorfor han/hun var uopplagt, slik at ungdommen skulle utvikle forståelse for andres behov og ikke tro at personal var uinteressert. Han/hun opplevde at det var krevende når ungdommen ønsket full oppmerksomhet når personal uopplagt. Betydningen av at personal måtte uttrykke sine behov i institusjonshverdagen ble fremhevet av flere informanter. Dette ble fremhevet som en forutsetning for at ungdom på institusjon skal kunne utvikle forståelse for andres behov. En informant uttalte om sin opplevelse av dilemma knyttet til ungdommens manglende forståelse for informantenes behov;

“Det er jo bra for ungdommen å kunne ta hensyn til folk. Alle må lære seg å ta hensyn til hverandre.”

En informant hadde en sammenligning av hva som hadde vært greit å si til egne barn i en lignende situasjon. Informanten opplevde at det var en del ting en ikke kunne si til ungdom på institusjon, fordi det alltid var en forventning om at personalet alltid skulle være klar til å møte ungdommenes behov. Flere informanter hadde erfart at ungdom på institusjon ikke klarte å forstå andre sine behov. Samtidig erfarte alle informantene at det var for mye

rutinearbeid på institusjon, som gikk utover ungdommers behov for kontakt med de voksne. Flere opplevde at ungdom trakk seg tilbake og oppholdte seg på rommet når personalet ble opptatt med rutinearbeid. Rapportskrivning ble trukket frem som noe negativt og tidkrevende, som opptok verdifull tid i hverdagen. En informant beskrev helgene som særlig gode. I helgene var det lite rutinearbeid og mer tid til aktiviteter med ungdommene. Filmkvelder og matlaging ble trukket frem som gode aktiviteter med ungdommene og en bra kontekst for gode samtaler der ungdommen kunne prate om alt mulig. Flere informanter opplevde at felles interesser var en invitasjon til at ungdommene åpnet seg om tema de ellers ikke snakket om. *"Vi satt der og ofte spilte sammen, da kunne vi snakke om alt som foregikk ellers, og han åpnet seg."* Flere informanter opplevde formelle og oppsatte samtaler som dårlige. Spontane samtaler ble trukket frem som positiv og naturlig.

4.2.5 Den vanskelige balansegang

Grensesettingssituasjoner ble nevnt som et sensitivt område i omsorgsutøvelsen på institusjon når ungdommer hadde erfaringer med omsorgssvikt før de ble plassert på institusjonen. En informant uttalte om ungdommers erfaringer med omsorgssvikt da de bodde hos sine biologiske foreldre;

"Grensesettingen hun opplevde som barn, var grov omsorgssvikt. Med en gang noen setter begrensninger, får hun stressreaksjoner."

I denne sammenheng mente informanten at god omsorg handlet om å vise sensitivitet, og det å ta hensyn til ungdommenes stressreaksjoner, samtidig som de fremhevet betydningen av å klare å sette grenser som ungdommen forstår og tolererer. En annen informant erfarte at ungdom forstod hvorfor det måtte bli satt grenser i hverdagen når han fikk forklaring på hvorfor det var bra å ha grenser, men i andre situasjoner var dette mer utfordrende. Flere informanter erfarte at de ansatte på institusjonen satte grensene forskjellig, enten fra ansatte til ansatte, eller fra skift til skift. Informantene opplevde det som en utfordring at ikke alle klarte å møte ungdommen likt.

Situasjoner der ungdommen hadde fysiske utageringer ble beskrevet som særlig krevende da mange ansatte kunne reagere ulikt. Informantene erfarte at noen ansatte opplevde det som skremmende med fysiske utageringer, og reagerte med å trekke seg bort fra situasjonen, noe som kunne føre til at ungdommen fulgte etter de ansatte. Ungdom i slike situasjoner ble

beskrevet som svært sårbare med behov for at de ansatte var der for de til situasjonen hadde roet seg ned. Informantene opplevde at forskjellene kom av at de ansatte på institusjoner hadde ulik bakgrunn og erfaringer som gjorde at de reagerte ulikt.

4.3 Romslighet –Det mellommenneskelige og det fysiske rommet

Informantene delte fortellinger om erfaringer de hadde knyttet til opplevelsen av både det fysiske og det mellommenneskelige rommet på institusjonene.

4.3.1 Å se hva som kan føre til skam

Flere informanter hadde fortellinger om ungdommers opplevelse av skam, og betydningen av å vise forståelse for dette. De opplevde at skammen hindret ungdommene innen ulike områder i hverdagen. Blant annet hadde de erfart at det var flaut for ungdommen å fortelle til omverdenen at en var plassert på en barnevernsinstitusjon, ungdom på institusjon ville ikke ha besøk. En informant uttrykket bekymring knyttet til ungdommenes muligheter til å utvikle egenomsorg med å bygge seg opp et nettverk de kan oppsøke når de har det dårlig.

“Ungdom på institusjon har ikke lyst på besøk, det er nedverdiggende å ikke bo i et hjem.”

Informantene beskrev at god omsorg var å forstå ungdommens skam, og forsøke å normalisere deres omsorgssituasjon til å bli mindre institusjonspreget. De nevnte at rommene deres ble malt og møblert etter deres ønske, for å skape mer varme og tilhørighet. En stilte spørsmålet “Hvor hjemaktig klarer vi å så få en institusjon?”, en refererte til nødutgangsskilt som hang over dørene og utformingen av institusjonen ellers.

Flere informanter mente at en institusjon vil alltid være en institusjon. De er personalet som er på jobb, og ikke ungdommenes mor og far som er hjemme. De opplevde at ungdommen skammet seg fordi de bodde på en institusjon og ikke et vanlig hjem. Skammen dette fulgte med seg hindret ungdommene i å være sosial med andre ungdom, dermed var konteksten også en hindring for ungdommenes sosiale utvikling.

En informant hadde erfart at det ikke var sammenheng mellom plassering av en ungdom på institusjonen og formålet med at ungdommer skulle finne roen der. Institusjonen var i en travel gate med mye støy, og ungdommen var opprinnelig fra landet. Informanten opplevde at

institusjonen var svært ulik der ungdommen var fra, og ulik det ungdommen trivdes og var vant med. Informanten erfarte at ungdommen heller ville bli boende et sted hen ikke trivdes helt, enn å oppleve enda en flytting til et nytt hjem.

Informantene beskrev at fravær av hjemfølelsen hindret den gode omsorgsutøvelsen. De klarte ikke å få institusjonen til å bli et hjem for ungdommene. Alle opplevde at ungdommene hadde erfart ustabilitet i form av for mange flyttinger og relasjoner. En informant opplevde at ungdommen heller ville bo på denne institusjonen enn andre plasser. Denne institusjonen var et hjem for ungdommen som hadde altfor dårlige erfaringer med å bo med andre, særlig med andre ungdommer som hadde vært svært ufin mot denne ungdommen.

4.3.2 Å være bevisst det mellommenneskelige rommet

Flere påpekte betydningen av at personalet var bevisst på det mellommenneskelige rommet i arbeidet med ungdommene. Det ble nevnt eksempler på hvordan en god atmosfære kunne skapes for å kunne komme i rett posisjon i møte med ungdommene. Den gode samtalen var ikke alltid mulig dersom ungdommen var utenfor sitt toleransevindu uttrykket flere informanter. Flere nevnte betydningen av å vente til ungdommen var “innenfor sitt toleransevindu”. “Regulering” ble også nevnt som et forklarende begrep. “Toleransevinduet” og “regulering” ble brukt i forbindelse med beskrivelser av når det var rett tidspunkt for informantene å være nær ungdommen. Når ungdommen var utenfor sitt toleransevindu, måtte en vente til ungdommen var regulert ned igjen.

Informantene beskrev mellommenneskelig romslighet som en nødvendighet for at ungdommen skulle kunne utvikle seg på institusjon. Flere informanter beskrev at de opplevde de ansattes evne til å vise forståelse ovenfor ungdommenes behov som en nødvendighet for at ungdommen skulle kunne regulere seg tilbake inn igjen i sitt toleransevindu. Om de ansatte ikke var sensitiv i møte med ungdommenes behov kunne dette i noen tilfeller skape stor frustrasjon og avvisning. Flere informanter hadde erfaringer med at ungdom på institusjon likte å leke på en måte noen personal opplevde som ikke aldersadekvat. De beskrev dette som normalt sett i forhold til ungdommenes bakgrunn og erfaringer. Informantene erfarte at det var noen ansatte som hadde satt ned foten og nektet å være med på ungdommens lek, noe ungdommene kunne reagere veldig sterkt på. En informant om denne problemstillingen;

“En gutt som henger så pass etter på den mentale alderen, der må vi møte han litt på det nivået han er på”.

For å kunne gi god omsorg var det viktig å gå ut av institusjonen noen ganger. Å tilrettelegge for at en ikke hadde blikk kontakt under den gode samtalen ble også nevnt. Om betydningen av hvor samtalen skjedde uttalte en informant dette;

“Ungdommen kunne være sint allerede når han kom inn døra. Der var det ikke lett å snakke om kjærlighet og omsorg, men når du sitter i en bil, og ikke ser hverandre i øynene.”

Informantene vektla betydningen av å vise hensyn der det var vanskelig for ungdom med nærhet. Informantene opplevde at fysisk avstand noen ganger kunne skape opplevd nærhet når personalet ikke presset ungdommene, men skapte nødvendig rom og tid for at ungdommen kunne tenke. Informantene opplevde at det på denne måten ble det lettere for de å gi omsorg når ungdom var mer regulert.

4.3.3 Å ha rammer

Om rammer og regler på institusjon uttrykket flere informanter bekymring knyttet til ungdommenes mulighet til utvikling av forståelse. Informantene delte eksempler på erfaringer og opplevelser der flere av reglene på institusjonen var mot sin hensikt. Personal opplevde at de likevel var nødt til å følge disse, selv om de ikke var helt enig.

Grenser ble beskrevet som både gode og dårlige, men noen ganger uten en klar hensikt. Noen informanter opplevde at ungdom viste forståelse for grensene som ble satt når de fikk en god forklaring i forkant.

Låsing av dører grunnet sikkerhetsmessige årsaker, som for eksempel låst dør til personalkontoret der det oppbevares reseptbelagte medisiner, ble beskrevet som et eksempel der ungdommen viste forståelse og aksept. Grenser der informantene begrenset bevegelsesfriheten til ungdom eller fulgte etter ungdommen av sikkerhetsmessige årsaker opplevde informantene ikke ble godt akseptert av ungdommer.

Flere informanter uttalte betydningen av å snakke med ungdommen og forklare de hvorfor de ansatte setter begrensninger slik de gjør. En informant erfarte at ungdom opplevde at informantene fulgte etter de som en mistillitserklæring, og fremhevet betydningen av at det

var viktig å fortelle ungdom bakgrunn for begrensningen for å skape forståelse.

4.3.4 Å stå i de vanskelige dilemmaene

En informant opplevde belønningssystemer som noe negativt for ungdommenes utvikling og mulighet for positiv læring. Personalet opplevde at de måtte følge regler på institusjonen som de selv ikke var enig i. Belønningssystemer ble nevnt som eksempel. Flere informanter gav uttrykk for at en burde ha mer fokus på å belønne personen, og ikke atferden. En informant uttalte dette på denne måten;

“Hun fikk en belønning uansett hva hun gjorde.”

Samme informant erfarte at positiv atferd resulterte i belønning, mens negativ atferd og utagering kunne resultere i omsorg. Flere informanter påpeker at ungdom på institusjon hadde manglende muligheter for læring og utvikling av forståelse.

En informant opplevde at ungdom på institusjon kunne gjøre dårlige ting, men fikk aldri konsekvenser av det. Informanten uttrykket bekymring rundt ungdommenes behov for sosial læring, og hvilke signaler personalets reaksjoner gav. Informanten opplevde ikke at ungdommen fikk riktig emosjonell støtte når de fikk en klem uansett om de gjorde noe bra eller dårlig. Om dette uttalte informanten;

“Du kan egentlig slå, så får du en klem, og du kan gjøre noe bra, så får du en klem”

5 Drøfting

5.1 Å vise bekræftelse

Å vise bekræftelse handler for deltakerne om at ungdommen har behov for å bli sett som personer. Dette handlet blant annet om *å vise forståelse, å se utenfor institusjonen, å se ungdommens frustrasjon og betydningen av å se hvordan ungdommene preges av deres tidligere omsorgserfaringer, blant annet erfaringer med manglende lek og trøst*. I handling ble *å vise bekræftelse* beskrevet som å føle at noen var glad i en ved å bli tatt vare på, å bry seg

om, og dermed kjenne på at en føler å bety noe. Å sørge for den andres velbefinnende i kropp, sjel og ånd blir også omtalt i omsorgsvitenskapen, og er i tråd med caritas motivets kjerne. Caritas motivet der kjærlighet til et medmenneske formidles, kommer til syne gjennom nærhet, ømhet og gjennom å sørge for den andres velbefinnende (Eriksson, 2014). At ungdommene gir uttrykk for at de ønsker å bli møtt på denne måten, viser at å bli møtt med medmenneskelig kjærlighet oppleves som god omsorg i en vanskelig livssituasjon.

Ungdom blir plassert på institusjon for at deres biologiske omsorgspersoner blir ute av stand til å ivareta den daglige omsorgen for dem. Det synes å oppstå en dobbelthet i omsorgen når ungdom erfarer at ikke all personal klarer å møte deres behov på samme måte. Disse forskjellene kan erfares av ungdom som at noen tar mer ansvar for dem enn andre. At ungdom sammenligner omsorgspersonene de har hatt tidligere med den omsorgen de fikk i dag, viser det spekteret av deres erfaringer som følge av den varierte omsorgen de har fått. I deres sammenligninger kan det ligge muligheter til å bekrefte disse erfaringene og ved å lytte få en dypere forståelse for hva de opplevde som god omsorg.

Her opplevde personal at ikke all personal klarte å leke med ungdom som hadde gått glipp av mulighet for lek som barn. Noen personal opplevde lek som en naturlig vei til å lære hvordan sosial samhandling fungerer, mens andre nektet med å si at ungdommen var for gammel for den type lek. For ungdommene kan dette bety et signal om at det er noe feil med dem som personer. Å oppleve at det er noe feil med det en føler og ønsker, kan være en kilde til skam og lidelse. Dette kan for ungdommen bety en krenkelse av deres verdighet og identitet. Det er som Martinsen (2012) sier, en fare for at de blir destruktivt rammet i den vonde skammen. Fra et tilknytningsteoretisk perspektiv kan dette forstås som en feilinntoning, eller manglende evne til inntoning til barnets behov (Heltne & Steinsvåg, 2012), som kan påvirke ungdommenes utvikling av kognisjon og emosjoner. Betydningen av å bli sett og bekreftet omtales også i omsorgsvitenskapen, som en kilde til å oppleve livskraft (Gustin, 2015), som også er helsens kjernesubstans. Å bli sett og bekreftet øker barnets tillitt til sine omsorgspersoner og fører til en trygghet, som danner grunnlaget for barnets holdning til livet (Heltne & Steinsvåg, 2015).

Temaet *å vise bekræftelse* viser betydningen av omsorgspersoners engasjement og tilgjengelighet for ungdommer som har opplevd omsorgssvikt og deretter blir plassert på en barnevernsinstitusjon. En slik plassering innebærer ofte brudd i nære relasjoner og nettverk. Dette kan innebære at ungdommen settes i en sårbar situasjon, selv om omsorgssvikten

opphører. Informantene formidlet betydningen av at ungdommen opplevde *seg sett, tatt vare på* og *at de betydde noe som mennesker*. Dette kan handle om å bekrefte en som mennesker. Både fra et omsorgsvitenskaplig perspektiv (Eriksson, 1994) og i tråd med forståelsen av tradisjonell tilknytningsteori (Heltne & Steinsvåg, 2012) blir betydningen av bekreftelse trukket frem som noe grunnleggende for menneskers utvikling. Tilknytningsteori viser at utrygge barn opplever mange feil i samspill uten at det skjer gode reparasjoner, der omsorgspersoner ikke ser barnets emosjonelle behov. Utrygg tilknytning dannes ved at foreldrene er avvisende, emosjonelt utilgjengelige, og/eller ved at foreldre legger press på barnets utvikling og prestasjoner (Heltne & Steinsvåg, 2012) Den naturlige utviklingen i barnets eget tempo forstyrres.

5.1.1 Å se utenfor institusjonen

Informantene opplevde at det var viktig for ungdom å oppleve normalitet utenfor institusjonen. De erfarte at det var merkbar forskjell i deres samspill med ungdommene når de var utenfor institusjonen. De opplevde at det var viktig å ta ungdom ut fra institusjonen der de ble minnet på at de var plassert på en institusjon. De erfarte at ungdom selv gav uttrykk dette også.

Personalets tilgjengelighet og evne til å være sammen med ungdommen på en god måte, kan forstås som en måte å vise bekreftelse på, her synes naturen å være en nøytral arena. At ungdom gir uttrykk for at de ønsker å være ute på tur sammen med personal, kan forstås som et uttrykk for ønske om mellommenneskelig nærvær. Utenfor institusjonen finnes ikke alle gjøremålene som tar dyrbar tid. Personal opplevde at ungdommene erfarte å kun være et barn når de var ute i naturen, uten alle rammene på institusjonen.

Personalets tilgjengelighet synes å være av stor betydning for ungdommenes opplevelse av omsorg på institusjonen. Ved å bekrefte ungdommene kan personal vise at ungdom betyr noe, dette kan bekrefte ungdommenes verdighet. Gjennom samspill med personal kan ungdom få nye erfaringer som de kan ta med seg inn i nye møter med andre. Disse erfaringene kan forstås som en nødvendighet for at ungdom skal kunne inngå i nye relasjoner, både med venner, i skole, og senere i arbeidslivet. Særlig fordi dette er erfaringer som barn lærer tidlig gjennom samspill med sine nærmeste, og som er grunnleggende for all sosial læring og samspill. At noen personal opplevde at ungdommene var blitt "*institusjonalisert*", kan forstås

som en måte å tilpasse seg institusjonstilværelsen på. Dette kan også forstås som en konsekvens av mange flyttinger som livserfaring. Flyttinger kan forstås som noe som hindrer barn i å føle at de er barn, noe også en informant beskriver slik; *“Når jeg var alene med denne jenta, som var litt institusjonalisert, tenker jeg å ta henne ut fra institusjonen og disse rammene og alle gjøremålene, og bare gjøre helt sånn barnslige ting, tenker jeg var litt omsorg, det å få være barn”*. Personal etterstreber at barn skal erfare normalitet, og oppleve at de er barn. Dette synes å være en utfordring inne på institusjonen da konteksten synes å forstyrre denne opplevelsen.

Martinsen sier at tidligere livserfaringer betyr noe for nye møter. Inntrykk fra eget levd liv, møter med andre omsorgsgivere og profesjonelle, og hvordan disse har tatt vare på tilliten, utlevertheten og sårbarheten betyr noe for nye møter. Ut fra dette kan institusjonalisering forstås som en hensiktsmessig tilpasning som sikrer overlevelse i møte med uvanlige hendelser i ungdommenes liv.

5.1.2 Å gi rom for frustrasjon

Personalet beskrev det å gi rom for frustrasjon som å være tlbakelent i samtaler, la ungdom få snakke ut, ikke korrigere for fort, og huske betydningen av ungdommenes tidligere livserfaringer. Også her synes lytting å være en viktig egenskap hos personal, for at ungdom skal kunne bekreftelser i relasjonen. Lytting kan, ut fra et omsorgsvitenskapelig perspektiv, være en måte å utvikle ny forståelse på. Førstehjelpsmodellen for langsiktig omsorg etter katastrofer og traumer (Arman & Rehnsfeldt, 2012) viser at bearbeiding og utvikling av ny livsforståelse forutsetter medmenneskelig felleskap. Å ha medlidende og nærværende mennesker rundt seg blir sett på som avgjørende. Gjennom å skape ny forståelse sammen med personal, kan uutholdelig lidelse potensielt bli utholdelig og ny forståelse kan skapes i fellesskap. Det betyr ikke at ungdommenes negative livserfaringer viskes ut og blir slettet fra deres hukommelse, men heller at de utvikler ny måter å forstå sine erfaringer og livet generelt på. På denne måten, gjennom gode samtaler og nærvær med personal, kan ungdom utvikle nye fortellinger om seg selv, sine erfaringer og opplevelser.

Å bli sett kan forstås som det Martinsen (1991) sier om det å ha en “god tone” i faget, å handle med en “god tone”. Denne tonen kan være på det ordløse plan, den kan gjennom holdning sette en tone på relasjonen, som også personal i denne studien erfarte at ungdom

opplevde. Ungdommene var sensitiv for de voksnes reaksjoner og kroppsspråk. Dette kan forstås som at ungdom har behov for at personal er rolig når ungdom er urolig. Personalets rolige kroppsspråk synes å bidra til en god tone, som hjelper ungdommene å finne tilbake til roen.

Funnene i *å vise bekreftelse*, viser som Martinsen sier, at “*vårt blikk har en tone, språket likeså*” (Martinsen & Wærness 123:1991). I denne forståelsen kan det ligge potensialet for å vise ungdom på institusjonen at personal ser de som mennesker, gjennom å være særlig bevisst på tonen en har i møte med ungdommene.

5.1.3 Å se betydningen av tidligere erfaringer

Betydningen av *å vise bekreftelse* viser hvordan ungdom påvirkes av deres tidligere livserfaringer, som også personal i denne studien erfarer. Personal opplevde at ungdom aldri hadde lært seg hvordan samhandling fungerer. Her kan resultatene *å vise bekreftelse* forstås som at personalet kjenner på at de har et ansvar for ungdommene. Å gjøre ting sammen for at ungdom skal kunne utvikle forståelse, kan her forstås som en måte å ta ansvar på, slik at den andre skal kunne utvikle seg og bli selvstendig. Betydningen av denne ansvarsfølelsen mellom mennesker, omtales også i omsorgsvitenskapen. Her vises ansvar for medmennesker som et grunnvilkår i vår eksistens. I dette grunnvilkåret ligger vår gjensidige avhengighet og utleverthet til hverandre (Løgstrup, 2000).

Personal opplevde at det for noen ungdom var god nok omsorg at personal var kun til stede. Dette viser betydningen av å være bevisst hvordan tidligere livserfaringer har betydning for nye møter. Martinsen (2012) sier det er betydningsfullt at den som skal gi omsorg forstår at den andres avvisende måte å geberde seg på, at dette kan være en helt nødvendig måte å være til stede på, særlig i en situasjon som kan minne om noe dypt smertelig. Dette kan bety at møter mellom mennesker trenger tid. For ungdommer som har opplevd emosjonell og fysisk omsorgssvikt kan personalets nærvær minne om de tidligere omsorgspersoners fravær.

I slike situasjoner kreves det noe av den som velger å være medlidende. Den som står i hjelperrollen kan velge å distansere seg fra seg selv og den som lider, eller velge å se den andres behov for lindring. For å vise den som lider ikke er alene med lidelsen, må hjelperen

aktivt velge å være oppmerksom på den andres hverdagslige uttrykk for lidelse. Ny mening kan skapes i fellesskap, og personalets nærvær kan for ungdom betyr en mulighet til ny mening som de kan skape sammen. Resultatene viser at ungdom på institusjon er en svært sårbar gruppe, som preges av sine negative omsorgserfaringer, at dette er noe personalet må ha kunnskap om for å både forstå og kunne gi god omsorg.

5.2 Å være en tåler

Temaet *å være en tåler* viser betydningen av å tåle å stå i ungdommens utfordringer, og hva personal opplever at dette betyr for ungdommene. Informantene opplevde arbeidsoppgavene som til tider å være veldig intens og krevende, noe som førte til en del slitasje hos dem. Flere tenkte også at dette over tid førte til en del utskiftninger hos personalgruppen.

5.2.1 Å tåle å stå i det

Personal erfarte at det var viktig å være en stabil voksen. Personal erfarte at ungdommene opplevde personal som stabile og gode omsorgspersoner når de klarte å stå i ungdommenes utfordringer, at de var lyttende og var tilstede når ungdommen hadde det vanskelig. Personal merket at ungdom likte disse egenskapene hos personal, og kommuniserte det i ulike settinger. Thrana (2013) viser også til disse egenskapene som grunnleggende for ungdommenes opplevelse av trygghet, stabilitet, verdighet og kjærlighet. Dette viser, som Martinsen (2012) fremhevet, at omsorg er noe nåde profesjonelt og relasjonelt. Det betyr å være sansemessig og faglig orientert mot den andre, og være et medmenneske.

I denne studien erfarte personal at ungdom fortalte de samme historiene om og om igjen. Dette kan forstås som at ungdom har et stort behov for å dele sine tanker, og at noen lytter. I omsorgsvitenskapen blir betydningen av lytting omtalt som en viktig handling i mellommenneskelige møter. Den gode samtalen blir sett i sammenheng med personlig og åndelig vekst. Å holde ut som medmenneske og hjelper blir sett på som avgjørende for at det andre mennesket skal kunne vokse og bli selvstendig.

Personal erfarte at ungdom på institusjon kunne vise et voldsomt sinne. En måte å forstå dette på, kan være ut fra en tradisjonell tilknytningsteori der dette skjer som en konsekvens av ungdommenes tidligere livserfaringer og tilknytningmønster. Dette kan forstås som en konsekvenser av erfaringer som har bidratt til en utrygg tilknytning, som kjennetegnes av

reduisert toleranse for angst, sinne og separasjon (Hausgjerd et.al, 2015). Utrygg tilknytning kan forstås som en kilde til lidelse, og en utagering kan i denne konteksten være et uttrykk for lidelsen og en appell om hjelp. I tråd med en hermeneutisk forståelse, som sier at menneskets bevissthet er intensjonell, aldri tom, alltid rettet mot noe og alltid bevisst om noe (Thornquist, 2018) viser dette betydningen av å reflektere over det som kommer til synet i møte med ungdommene. At personalet handler ulikt i møte med ungdommenes vanskelige følelser, kan forstås som at de tolker ulikt det som kommer til synet i slike situasjoner. Førforståelsen eller fordømmene, som Gadamer (2007) omtaler som noe positivt ladet, viser hvordan vi tolker situasjoner ulikt. Fordømmene et individ har inngår i den individuelle forståelseshorizonten, og blir forstått som en forutsetning for å kunne forstå. Førforståelsen blir her forstått som en prosess der fortolkning av helhet og delene skjer ut fra et subjektivt utgangspunkt. Gadamer sa at forståelse var noe som ble konstituert gjennom en horisontsammensmelting, der det som blir oppfattet smelter sammen med fortolkerens egen horisont.

At ungdom utagerer, men likevel søker til personal, kan forstås som at de i slike situasjoner har særlig behov ivaretagelse. Noen personal opplevde det som skremmende at ungdom utagerte, og tok fysisk avstand fra situasjonen for å skjerme seg. Når ungdom fulgte etter de opplevde de det som enda mer skremmende. Dette viser viktigheten av å kunne stå i slike situasjoner og betydningen av å klare å ivareta omsorgen også når ungdom viser følelser som de ikke klarer å kontrollere. Å klare å være nær ungdom under utageringer kan forstås som en måte å vise at en bryr seg. Å stå i det vanskelige sammen, kan vise ungdom at de ikke er alene. Dette er i tråd med caritas motivet som er kjernen i en autonom omsorgsvitenskap og er en ønskelig holdning hos den som skal gi omsorg. Caritas motivet som holdning kommer til uttrykk gjennom tilstedeværelse, lytting. Betydningen av lytting omtales også av Christiansen & Lorås (2019).

Ut fra Christiansen & Lorås sin studie av ungdommers frustrasjonsatferd på barnevernsinstitusjoner, synes frustrasjonsatferd å ha en tendens til forverring etter at ungdom kommer inn under offentlig omsorg. Opplevelsen av å ikke bli lyttet til av personalet ble koblet direkte til økt frustrasjonsatferd hos ungdom på barnevernsinstitusjoner. I et system der ungdom må forholde seg til mange omsorgspersoner som overlapper hverandre, kan dette forstås som en sårbar situasjon for ungdommene, og viser behovet for å utvikle kunnskap om hvordan ungdommene opplever å forholde seg til så mange omsorgspersoner. Martinsen (Martinsen & Wærness, 1991) sier at omsorg er å beskytte den andres sårbarhet. Hun fremholder betydningen av tidligere livserfaringer, og deres virkning inn på nye møter.

Hvordan andre har tatt vare på tilliten, utlevertheten og sårbarheten virker inn på ungdommenes forventninger i nye møter. Ungdommenes utageringer kan forstås som et uttrykk for lidelse, som kommer av erfaring med manglende ivaretagelse. Dette kan også forstås som et uttrykk for utrygg tilknytning, opplevd fortvilelse i situasjonen og et behov for nærhet og forståelse.

5.2.2 Å erfare systemets ustabilitet

Personal erfarte at kvaliteten på omsorgen de gav avtok med antall døgn på jobb, dermed også evnen til å lytte, og være oppmerksom tilstede. Arbeidet var så intens og krevende at det påvirket deres omsorgsutøvelse som følge av blant annet lite rom for hvile. Dette viser en klar sammenheng mellom hvordan et individ har det selv, og hvordan kvaliteten av den omsorgen som blir gitt påvirkes, som også Burbidge, Keenan, Parray (2019) konkluderer med. For ungdom kan dette betyr mindre tilgjengelige omsorgspersoner.

Informantene erfarte det som viktig å fortelle ungdommene hvorfor de var slitne og ikke helt oppmerksomme etter det andre døgnet på jobb, slik at ungdommen kunne få mulighet til å utvikle forståelse for at også personal hadde egne behov. Personal opplevde denne ærligheten som en nødvendighet for at ungdom skulle kunne utvikle forståelse for andres behov. Dette anså de som en naturlig handling i vanlige foreldre-barn relasjoner.

I et omsorgsvitenskapelig perspektiv omtales omsorgens ytre rammer i sammenheng med fenomenene tid og travelhet. Om dette sier Martinsen (2012) at det er en utbredt gjøremålstravelhet og tap av rytme i samfunnet. «*I moderne samfunn underkjennes de sykliske rytmer, især det levendes rytme, bevegelser og forandringer*» (Martinsen, 2012:125). Som også informantene i denne studien erfarte, er rytme og tid viktig for den levde kroppen. Martinsen (2012) sier at sensitivitet krever tid og rom, i travelheten mellom støy og krav om å følge ulike normer og regler. Konsekvens av denne travelheten som personalet erfarer betyr mindre sensitive omsorgspersoner for ungdommene, som har behov for oppmerksom tilstedeværelse der personal passer på at ungdom finner tilbake til en god rytme, både i det ytre og indre. Her synes denne oppgaven å være utfordret av blant annet kravet om våkentid for de ansatte, som ikke alltid harmonerte med ungdommenes døgnrytme.

Personalets erfaringer om betydningen av å være en tåler, og den urytmen de opplever at det skaper for ungdommene, kan forstås som at ungdom ikke opplever den stabiliteten de har

behov for etter at de blir plassert på institusjon. Å være en tåler når en står i en omsorgsgiver rolle er en naturlig ting å gjøre, men kan også være krevende i en foreldre-barn-relasjon. At personal opplever arbeid på institusjon som intens og krevende viser mengden omsorg omsorgssvikt utsatte barn kan ha behov for. Dette kan også tyde på at systemets oppbygging ikke er tilstrekkelig nok utformet for å ivareta de oppgavene den er ment for. Denne ustabiliteten i systemet beskrev en informant slik; *“De hadde ikke en eller to personer å forholde seg til, men kanskje opp til fem som tok seg av omsorgen og byttet på det. Det var ikke alltid en like rød tråd gjennom dagen som det burde.”* At det skjer hyppige utskiftninger i personalgruppen eller at personalet må ha fri perioder, kan forstås av ungdommene som at mange ikke klarer å være *en tåler* likevel. Utskiftningene kan også være et signal til ungdom på institusjon om at nye bånd med nytt personalet alltid vil dannes på premissene om at personalet kan velge å slutte når arbeidet blir krevende og slitasjen for tung. En fenomenologisk tilnærming i slike situasjoner kan føre til en dypere forståelse av ungdommenes livssituasjon og deres avvisende måte å være på i møte med sine mange forskjellige omsorgsgivere.

5.2.3 Å se betydningen av tidligere omsorgserfaringer

Informantene erfarte at ungdom hadde vanskelig for å godta nye personer. De viste at de trengte lang tid for å godta nytt personal etter vaktskifte. Vaktskifte betydde at personal skulle hjem til sine egne, og være utilgjengelig for ungdommen. Både omsorgsvitenskapen og tilknytningsteori omtaler betydningen av tidligere erfaringer for nye møter.

En måte å gjøre dette på, kunne ha vært og inkludert ungdommen i den siste timen av overlappingen, og gitt de muligheten til å gi noe innblikk i hva som overlappes, og hvordan dette blir gjennomført. At en overlapp mellom to skift er nødvendig ikke kun med tanke på journalskriving, men også med tanke på den daglige driften som innbefatter økonomi, hms, vedlikehold osv. Samtidig kunne ungdommen fått muligheten til å selv oppsummere, eller si noe om hva som var viktig de neste dagene, og hvordan de opplevde de dagene som hadde vært sammen med personal som skulle av vakt. I en slik overlapp med ungdom til stede, kunne personal fått muligheten til å anerkjenne ungdommen, at alle er der for å ivareta ungdommen, og på denne måten vist ungdommen at han eller hun er viktig.

5.2.4 Å balansere i hverdagens urytme

5.2.5 Den vanskelige balansegang

Informantene erfarte at ungdom opplevde situasjoner med grensesetting svært vanskelig. Personal viste til ungdommens tidligere negative omsorgserfaringer med omsorgspersoner som gav straff i form av å stenge barnet inne på et lite rom over lengre tid. Informantene opplevde at slike negative erfaringer påvirket den nye omsorgssituasjonen på institusjonen, og var viktig å se, og bli tatt hensyn til. Dette beskrev informantene slik; *“Grensesettingen hun opplevde som barn, var grov omsorgssvikt. Med en gang noen setter begrensninger, får hun stressreaksjoner”*.

I omsorgsvitenskapen omtales kroppen som bærer av livserfaringer. Menneskekroppen bærer ens selvbilde og livshistorie. Personalets erfaringer viser, i tråd med det som Marleau-Ponty sier, at erfaringer kommer til uttrykk gjennom kroppen, og kroppen til uttrykk gjennom erfaringer. For ungdommene kan grensesettinger oppleves som en påminning av skadelig omsorg som de måtte lide under. Slike stressreaksjoner kan være, slik Kirkengen & Brandtzær Næss (2015) peker på, et tegn på en mulig overlapping av kropp og sjel. De peker på økt dokumentasjon mellom uforklarlige symptomer i kroppen, og deres sammenheng med vonde og vanskelige livserfaringer generelt, samt en dose-respons forhold mellom negative erfaringer i barndommen og utvikling av medisinsk uforklarlige symptomer. Slike krenkende erfaringer, som barn utsatt for omsorgssvikt opplever, tyder på at menneskekroppen blir bærer av følgene i lang tid, og lider som følge av disse erfaringene. Denne kunnskapen viser hvor sårbar ungdommene blir når de opplever omsorgssvikt, og hvordan disse vonde erfaringene kan komme til uttrykk i det daglige.

I omsorgsvitenskapen er hensikten med omsorg lindring (Eriksson & Lindstrøm, 2003). Omsorgssvikt som levd erfaring kan bety erfaringer med at andre bryter ens viktige grenser, som informantene viser til at ungdom har erfart i grensesettingssituasjoner som barn. Å bli stengt inne i et rom som barn kan bety krenkelse av verdigheten, fordi den naturlige ivaretagelsen og de nødvendige bekræftelsene et barn bør erfare uteblir. Vonde minner som skaper lidelse hos ungdom, har personal særlig ansvar for å se og lindre da dette kan være kilde til uhelse.

Anderberg m.fl. (2019) viser at erfaringer med å ha opplevd emosjonell forsømmelse kommer til uttrykk gjennom konsentrasjonsproblemer, angst, uro og depressive symptomer. Dette krever særlig oppmerksomhet og sensitivitet av profesjonelle omsorgsgivere. Emosjonell forsømmelse betyr mangel på ivaretagelse, som kan være kilde til en opplevelse av å være et offer. Dette kan også forstås som en kilde til livsforståelsesmørke som skaper lidelse. Rehnsfeldt & Eriksson (2004) sier at den som lider trenger fellesskap for å utvikle ny forståelse i fellesskap, at den nye forståelsen kan gjøre lidelsen potensielt utholdelig. For ungdom på institusjon kan dette bety at de får hjelp til å utvikle dypere forståelse av seg selv, sin historie og sin situasjon. Når dette blir begripelig og utholdelig, kan ungdom gjennom nye erfaringer erfare å ikke være et offer, men en aktør i eget liv med verdighet som personalet ivaretar. Denne prosessen kan forstås som en måte å lette lidelsen på. Den synes også å være essensielt for at ungdom skal kunne være i stand til å delta og fungere i samfunnet, som også Thrana (2013) viser i sin studie av ungdommer under offentlig omsorg.

5.3 Romslighet –Det mellommenneskelige og det sysiske rommet

I denne studien erfarte informantene at det fysiske rommets utforming hadde en betydning for ungdommenes opplevelser av den omsorgen de fikk. Det mellommenneskelige rommet erfarte personalet var viktig å ta hensyn til for å kunne gi god omsorg til ungdommene.

5.3.1 Å se hva som kan føre til skam

Personalet erfarte at var ufordrende å få institusjonen til å føles som et hjem. De inviterte ungdommene til å sette sine personlige preg på soverommene. Denne invitasjonen kan forstås som en måte å fremme opplevelsen av at ungdommenes ønsker betyr noe, også at deres deltakelse betyr noe. Som også Gustin & Bergbom (2012) peker på, kan delaktighet ha positive virkninger. Forskning viser også en direkte sammenheng mellom det fysiske miljøet, beboerens delaktighet og trivsel (Nolbeck & Thodelius, 2019). En direkte sammenheng mellom hvordan det fysiske miljøet påvirker den daglige interaksjonen, og hvordan dette kan være med å redusere passivitet, kommer frem i studien til Nolbeck & Thodelius (2019). Denne passiviteten som oppstår, kan forstås som kilde til og uttrykk for skam. Dette viser betydningen av hvordan individet påvirkes av dets ytre miljø, og mulighetene som kan ligge i utforming av barnevernsinstitusjoner for å redusere stigmatisering av ungdommene, som også Nolbeck & Thodelius (2019) peker på sin studie.

Dette viser igjen noe av dilemmaene personalet opplever som skaper dobbelthet, der de jobber for å få institusjonen til å føles som et hjem, samtidig som den generelle utformingen av det fysiske miljøet bærer for mye preg av å være en institusjon og hindrer hjemfølelsen. Her erfarte de at låste dører, hvite vegger og merkbart synlige nødutgangsskilt var noen av tingene som ungdom la merke til, som gav boligen et institusjonspreg. Hvor “hjemaktig” klarer en å gjøre en institusjon, var spørsmålet en informant stilte seg, som Sjøgaard (2014) konkluderte med, at en optimal opplevelse av institusjonen ikke var mulig. “Institusjonell hjemligjet” som et begrep ble presentert med bakgrunn i at oppholdets midlertidighet begrenset hjemfølelsen. At skjemaer, oppsatte samtaler og evalueringer virker unaturlige, som informantene i denne studien og Sjøgaard (2014) poengterer, viser betydningen av spontane møter mellom mennesker og deres virkning inn på talens åpenhet. Informantene opplevde at de hadde slike samtaler med ungdommen når de var ute å gikk tur, spilte spill, eller laget mat sammen. At de likevel opplevde at de var nødt til å ha oppsatte samtaler, viser det Martinsen (2012) kalleren utbredt gjøremålstravelhet og tap av rytme i samfunnet. Rytme og tid er i omsorgsvitenskapen grunnleggende for den levde kroppen. En konsekvens av at institusjonens rytme ikke harmonerer med ungdommens rytme, her behovet for oppsatte versus spontane samtaler, kan være at ungdommene ikke klarer å finne tilbake til en god rytme i både det indre og ytre. Et liv levd i utryme, som et liv med omsorgssvikt kan forstås som, har særlig behov for riktig omsorg. I denne omsorgen kan det å være bevisst det mellommenneskelige rommet forstås som en måte å finne tilbake til den naturlige balansen sammen med ungdommen.

Loven stiller krav til kvalitet og utforming av de fysiske omgivelsene på institusjonene (Bufetat). At dørene låses kan forstås ut fra hensynet til sikkerhet, både med tanke på sensitive dokumenter og meidiner som er pålagt å oppbevares innelåst. Å ivareta formelle krav etter ulike lovverk, og samtidig jobbe for å få institusjonen til å føles som et hjem, synes å være noen av flere utfordringer personalet erfarer, og som ungdommene blir påvirket av. Dette viser hvordan ungdommenes omsorgssituasjon blir påvirket av ytre rammer på ulik nivå, som kan forsterke opplevelsen av å være en klient ved at deres liv blir påvirket av hensyn som de selv ikke direkte kan gjøre noe med. Det kan ligge muligheter i hvordan personalet forholder seg til loven. Selv om loven er fastsatt, kan det være variasjoner i hvordan personal forholder seg til den. Dette kan tenkes å enten forsterke eller minske hjemfølelsen ungdommene opplever.

“Ungdom på institusjon har ikke lyst på besøk, det er nedverdighende å ikke bo i et hjem”
beskrev en informant om hvordan opplevelsen av å ikke bo i et hjem påvirket ungdommenes

mulighet til å utvikle et nettverk. Å ha et nettverk ble sett i sammenheng med mulighet til å ha noen å oppsøke når en har det dårlig, altså å kunne ha egenomsorg. Å få besøk på institusjonen innebærer å vise omverdenen at det er noe unormalt i ens kjernefamilie, at ikke alt er slik som det burde være. At ens egne foreldre ikke er i stand til å ivareta omsorgen, kan være en kilde til skam. Besøk i denne sammenheng betyr å blotte sin vonde historie for det nye nettverket. Besøk i denne sammenheng kan bety at ungdommen får spørsmål om hvorfor situasjonen er slik den er, og hvordan det ble som det ble. Dette kan også forstås som en kilde til lidelse der ungdommen kan bli påminnet erfaringer om gjentatte flyttinger og brutte relasjoner.

Å tenke at skam er en relasjonell følelse (Aakvaag, 2018), kan gi en dypere forståelse for ungdommenes livsverden. Aakvaag sier at “selvet oppleves å være under angrep når skammen blir for stor. *“Selvet er hvem man har vært, hvem man er og hvem man vil være”* (Aakvaag 48:2018). Eksistensielle avvisninger, som negative omsorgserfaringer kan forstås som, hvor en persons integritet og grenser blir alvorlig truet, kan føre til sterk skam (Farstad, 2016). Ut fra dette kan ungdommenes vegring mot besøk på institusjon forstås som en måte å beskytte selvet på, og en måte å unngå å vise til sitt nettverk de eksistensielle avvisningene de har opplevd. Sett fra et omsorgsvitenskapelig perspektiv kan skammen forstås som en følelse som setter seg i kroppen, og påvirker hvordan mennesket er stemt til stede i verden. Hjelperen trenger refleksjon over holdninger og handlinger for å utøve god faglig skjønn i møte med denne skammen (Martinsen, 2012). I personalets refleksjoner blir det avgjørende at de utvikler kunnskap om ungdommenes egne perspektiver og verden slik den oppleves av de som aktører i egne liv, med den forståelse at den virkelige verden, i tråd med et fenomenologisk perspektiv, er den virkeligheten mennesker oppfatter selv (Kvale & Brinkmann, 2009).

I likhet med informantene i denne studien, viser Seguera m.fl. (2016) en sammenhengen mellom gjentatte flyttinger der de primære relasjonene blir brutt, og opplevelsen av isolasjon og tilbaketrukkethet. Denne tilbaketrukketheten, som også informantene i denne studien erfarte å se hos ungdom på institusjon, kan forstås som en strategi ungdom utvikler da de levde under foreldrenes omsorgssikt. Tilbaketrukketheten kan forstås som et rop om hjelp til lindring, og behov for mellommenneskelig kontakt som lindrer. Dette viser også Alexanderson & Nasman (2015), som sier at barn under foreldrenes rusmisbruk, som mange barn på institusjon har opplevd, utvikler strategier som de bærer preg av, som synes å kunne være et hindre for å kunne motta hjelp for egne utfordringer. Og som Anderberg m.fl (2019)

viser, erfarer ungdom som har opplevd omsorgssikt at ingen bryr seg om hverandre I familien, at ingen elsker de eller tar vare på dem. Mangel på opplevelsen av kjærlighet og menneskelig varme, kan være en kilde til livsforståelsesmøre. Dette kan forsterke ungdommenes opplevelse av å være et offer, og hindre deres deltakelse I samfunnet.

Å invitere ungdommene til delaktighet, å gjøre noe sammen, som også Thrana (2013) viser I sin studie, kan forstås som en måte å vise anerkjennelsen og kjærligheten ungdom trenger for å kjenne på at de betyr noe. Dette trekker Thrana (2013) frem som en av to avgjørende momenter i ungdommenes utvikling- og vekstmuligheter. Denne oppgaven synes ikke å være helt uproblematisk, slik erfaringene til informantene I denne studien viser. Likevel vil det å bekrefte ungdommenes lidelse, og vise at personal ser, vil være en måte å være medlidende på. Å være medlidende kan være å være nær den andre, å være tilstede, for å vise med nærvær at den andre ikke er alene (Rehnsfeldt & Eriksson, 2004).

5.3.2 Å være bevisst det mellommenneskelige rommet

Flere studier har vist, som I denne studien, at ungdom som har opplevd omsorgssvikt utvikler konsentrasjonsvansker, uro, angst og depressive symptomer (Anderberg m.fl. (2019), og flere ungdommer beskriver at de har problemer med sin personlighet, psykiske problemer og sårbarheter som oppstår lenge etterpå (Alexanderson & Nasman (2015)). I tråd med et fenomenologisk perspektiv, kan ungdommenes vansker forstås som et uttrykk for at deres negative livserfaringer og livshistorie sitter I kroppen, og kommer til uttrykk som blant annet negativ selvbilde og somatiske/psykiske plager.

I omsorgsvitenskapen er det en grunnleggende forståelse av menneskets ontologi at erfaringer kommer til uttrykk gjennom kroppen, og kroppen til uttrykk gjennom erfaringer (Merleau-Ponty, 1994). Også tradisjonell tilknytningsteori viser sammenhengen mellom erfaringer og hvordan disse påvirker utviklingen av individet. Her står betydningen av negative livserfaringer I barneårene og utviklingen av nervesystemet sentralt. Betydningen av trygge og stabile omsorgserfaringer er sentralt for utvikling av et stabilt og balansert nervesystem, som danner grunnlaget for evne til selvregulering.

Informantene I denne studien erfarte at de måtte ta hensyn til ungdommenes utviklingsnivå for å kunne gi rett omsorg. I omsorgsvitenskapen fremheves betydningen av å møte mennesket der det er, som en informant beskrev slik; *“En gutt som henger såpass på den*

mentale alderen, der må vi møte han litt på det nivået han er på”. Personal opplevde at ikke all personal klarte å møte ungdommene der de var, og dette reagerte ungdommene på når personal mente at ungdommene ikke drev med aldersadekvate aktiviteter. Ut fra et omsorgsvitenskapelig perspektiv viser dette ulike forståelser av ungdommenes livsverden, som påvirker hvordan personal møter de. Ricoeur (1913-2005) sier at mennesket handler annerledes når de tilegner seg ny forståelse, og at denne forståelsen kan oppnås gjennom utvikling av begrep og refleksjon (Gustin & Bergbom, 2016). En fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming til ungdommenes livsverden kan bidra til økt refleksjon rundt hvordan personalet skaper forståelse for ungdommenes tilværelse, og på denne måten møte ungdommene der de er og har behov for å være. Betydningen av å møte den andre der han eller hun er, kan være en måte å vise omsorg på. Motsatsen kan oppleves som en avvisning, og oppleves som en kilde til lidelse. Leken kan forstås som en måte å møte den andre der den er, og være en kilde til helse og utvikling. Dette er også i tråd med caritas motivet der kjærlighet til et medmenneske formidles gjennom å møte den andre med nærhet og ømhet, og gjennom å sørge for den andres velbefinnende i kropp, sjel og ånd Eriksson (2014).

5.3.3 Å ha rammer

5.3.4 Å stå i de vanskelige dilemmaene

5.5 Metodiske betraktninger

Problemstillingen jeg ville forske på i dette prosjektet avgjorde valg av metoden. Målet var å komme nærmere informantenes erfaringer, opplevelser og tanker rundt omsorgssituasjonen til ungdommene de var omsorgsgivere for på barnevernsinstitusjonene. Måten spørsmålene ble stilt, hvilken spørsmål informantene fikk og hvordan spørsmålene ble formulert, kan tenkes å ha påvirket intervjusituasjonen og de svarene informantene valgte å gi. Her kommer selvsagt min erfaring som fersk forsker inn som en faktor, i motsetning til en erfaren forsker som ville hatt mer erfaring i å gjennomføre kvalitative intervjuer.

Utvalgsstørrelsen ble begrenset ut fra hensynet til prosjektets omfang og tidsperspektiv. Det er mulig at et større utvalg kunne ha gitt større innsikt i problemstillingens kjerne, selv om også funnene i denne studien gav nyttig kunnskap om det problemstillingen ønsket å belyse.

En kvantitativ tilnærming til problemstillingen vil kunne gi annen kunnskap om tematikken.

Et spørreskjema basert på svarene som kom frem i dette prosjektet, kan tenkes å ville kunne gi annen type kunnskap som kunne være supplement til kunnskapen som kommer frem i denne studien. Svarene i en slik kvantitativ studie kan generaliseres og ville hatt et overføringsverdi. Svarene i denne studien kan ikke generaliseres, men gir likevel svært nyttig kunnskap for å kunne forstå ungdommenes livssituasjon gjennom personalets erfaringer og opplevelser.

Det er i dette prosjektet brukt ulike forskningsartikler der noen av de har voksne over 18 år som informanter. Disse er likevel inkludert som relevante da det ble vurdert at de belyser ulike sider av det å være et menneske som trer ut av sitt opprinnelige miljø. Disse artiklene gav nyttig kunnskap om menneskers erfaringer av å oppleve gjentatte flyttinger, deres opplevelser av betydningen av å ha et midlertidig hjem. Det kan tenkes at denne kunnskapen har en overføringsverdi til dette prosjektet, nettopp fordi gjentatte flyttinger innebærer at den som trenger hjelp må forholde seg til et system der mange hjelpere må inn i det midlertidige hjemmet for å hjelpe.

6 Konklusjon

Hensikten med studien var å utvikle dypere forståelse og kunnskap om hvordan det oppleves å motta omsorg under opphold på barnevernsinstitusjoner. Dette ble gjort gjennom å undersøke personalets opplevelser og erfaringer av hva som hemmer og fremmer god omsorg. I forhold til problemstillingen og forskningsspørsmålene som ble stilt i denne studien, viste resultatene at ungdom på barnevernsinstitusjoner har behov for å bli bekreftet som mennesker gjennom dagligdagse handlinger. De opplever skam over å ikke bo i et vanlig hjem. Personalet opplever at de står i en krevende omsorgsrolle. Turnusordningen med mange forskjellige omsorgspersoner, ulik forståelse av ungdommene og ulike måter å møte de på, oppleves av personal som hinder for å skape en god og stabil omsorgssituasjon for ungdommene. Gjennom en fenomenologisk – hermeneutisk tilnærming til problemstillingen viser dette prosjektet ulike omsorgsdilemma og dobbeltheter som ungdommene lever under etter at det offentlige har overtatt omsorgen fra deres biologiske omsorgspersoner. Gjennom å forstå ungdommenes erfaringer som kilde til lidelse, kan det skapes økt felles forståelse for deres livssituasjon, som kan bidra omsorg som forsøker å lette deres lidelse, og dermed øker forutsetningene for at de blir selvstendige personer som kan inngå i samfunnets fellesskap.

6.1 Forslag til videre forskning

For å finne mer kunnskap om dette, kan forslag til videre forskning være å stille de samme spørsmålene direkte til ungdommer som bor eller har tidligere bodd på barnevernsinstitusjoner. Å undersøke alder på plasseringstidspunkt, andre faktorer som familiesammensetting, geografiske forskjeller med mer kunne ha gitt nyttig kunnskap for å forstå og tilrettelegge omsorgstilbudet på barnevernsinstitusjonene. På denne måten kunne det vært mulig å oppnå dypere forståelse for hvordan ungdommene opplevde sin situasjon.

Det ville også gitt nyttig kunnskap å stilt samme spørsmålene gjennom ulike faser i livet, og undersøkt om forståelsen og opplevelsene av den omsorgen ungdommene fikk, endrer seg gjennom ulike faser i livet.

Referanser

- Alvsvåg, H., Gjengedal, E. (red.). (2000). *Omsorgstenkning. -En innføring i Kari Martinsens forfatterskap*. Fagbokforlaget.
- Arman, M., Dahlberg, k., Ekebergh, M., Rytterstøm, P. & Ranheim, A. (red.) (2015). *Teoretiska grunder för vårdande*. Liber.
- Barnevernloven 1992. Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100#KAPITTEL_4
- Bejer, E. A. (2020). *De tror vi er shitkids*. (Barneombudet 2020). Barneombudets

rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon. Barneombudet.

<https://www.barneombudet.no/aktuelt/arrangementer/barn-i-institusjon-ma-fa-bedre-omsorg-og-behandling>

- Burbidge, C. E., Keenan, J. & Parray, S. (2019). I've made that little bit of difference to this child: Therapeutic parent's experiences of trials and triumphs in therapeutic children's homes. *JOURNAL OF WORKPLACE BEHAVIORAL HEALTH*. 2020, VOL. 35, NO. 4, 256 - 278. <https://doi.org/10.1080/15555240.2020.1821205>

- Christiansen, J. & Lorås, L. (2020). Adolescents Frustration Behaviour in Child Welfare Institutions: A Qualitative Study. *Contemporary Family Therapy* (2019) 42:291–298. <https://doi.org/10.1007/s10591-019-09526-5>.

- Eriksson, K. (1983) *Introduktion till vårdvetenskap*. Almqvist & Wiksell Förlag AB.

- Eriksson, K. (1994). *Det lidande människan*. Liber Utbildning.

- Eriksson, K. (2014) *Vårdprocessen*. Liber A

- Eriksson, K. & Lindström, U. Å. (Red.) (2003). *Klinisk vårdvetenskap. I: K. Eriksson & U. Å. Lindström (Red.). Gryning 2: Klinisk vårdvetenskap. (1. utg.)*. Vasa: Åbo Akademi.

- Gadamer, H.-G. (2007). *Forståelsens filosofi*. Cappelen Damm akademisk.

- Greger Klæboe, H., Myhre, A. K., Lydersen, S. & Jozefiak, T. (2015). Tidligere mishandling og nåværende psykisk helse i en høyrisiko ungdomsbefolkning. [Child Abuse & Neglect](#). Vol. 45, July 2015, Pages 122-134. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.05.003>

- Hausgjerd, S., Jensen, P., Karlsson, B. & Løkke J.A. (2015). *Perspektiver på psykiske lidelser. -Å forstå, beskrive og behandle*. 3.utg. Gyldendal Akademisk.

- Hammond, S. P., Young, J. & Duddy C. (2021). Life story work for children and young people with care experience: A scoping review. *Developmental child welfare*. Volum 2, Issue 4. December 2020, P.293-315. <https://doi.org/10.1177/2516103220985872>.

- Heltne, U., Steinsvåg, P. Ø. (2012). *Barn som lever med vold i familien. -Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (red.) Universitetsforlaget.

- Herholdt-Lomholdt, S. M. (2022). Om at skrive verdenspoesi – et bud på en gådefuldhedens fænomenologi. I S.M. Herholdt-Lomholdt (Red.), *Fenomenologi -Å leve, samtale og skrive ut mot det gåtefulle i tilværelsen*. (1.utg., s. 89-116). Fagbokforlaget.

- Kirkengen, A., L. & Brantzæg Næss, A. (2005). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. 4. utg. Universitetsforlaget.

- Kirkevold, M., Nortvedt, F., Alvsvåg, H. (Red.). (1993). *Klokskap og kyndighet. -Kari Martinsens innflytelse på norsk og dansk sykepleie*. 2. opplag. Ad Notam Gyldendal AS.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utg. Gyldendal.

- Malterud, K. (2018) *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. 4.utg. Universitetsforlaget.

- Martinsen, K. (2012) *Løgrstrup og sykepleien*. Akribe.

- Martinsen, K. (2022). Den forunderlige fantasien. I S.M. Herholdt-Lomholdt (Red.), *Fenomenologi -Å leve, samtale og skrive ut mot det gâtefulle i tilværelsen*. (1.utg., s.141-172).

- Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Pax Forlag A/S.

- NOVA- rapport 12/2017 “*God omsorg i barnevernsinstitusjoner*” av Backe-Hansen m.fl.

- Næsman, Y., Lindholm, L., Eriksson, K. (2008). Caritativ vårdetik - vårdandets ethos uttryckt i vårdares tänkande och handlande. *VÅRD I NORDEN. VOL. 28. NO. 2 PP 50-52*.

- Polit, D.F., Beck, C.T. (2017). *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. 10.th Edition, Wolters Kluwer Health, Philadelphia.

- SSB

- Segura, A., Pereda, N., Guilera, G. & Abad, J. (2016). Poly-victimization and psychopathology among Spanish adolescents in residential care. *Child Abuse & Neglect*. Vol. 55, May 2016, Pages 40-51.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.03.009>.

- Thagaard , T. (2013). *Systematikk og innlevelse. -En innføring i kvalitativ metode*. 4. utg. Fagbokforlaget.

- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori*. 2.utg. Fagbokforlaget

- Thrana, M. (2013). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid?*Tidsskriftet Norges Barnevern*. Vol.93, Iss.2
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-02-03>.

- von der Lippe, L.A., Wilkinson, R.S. (2005). *Risikoutvikling tilknytning, omsorgssvikt og forebygging: Et jubileumsskrift til Kari Killèn*. (NOVA-Rapport 7/05). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/bitstream/handle/20.500.12199/4913/562_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Zhang, Y., Tanaka, E., Anme, T., Shigeyuki, M., Bradley, R. & Lau, J. Y. F. (2019). Japanese residential care quality and perceived competency in institutionalized adolescents: A preliminary assessment of the dimensionality of care provision. *Children and Youth Services Review*. VOL. 91, August 2018, Pages 204-212. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.05.013>.

Vedlegg

Vedlegg 1. Meldeskjema

Vedlegg 2. Svar på søknad om godkjenning fra NSD

Vedlegg 3. Informasjonsbrev til informantene og samtykkeerklæring

Vedlegg 4. Intervjuguide